

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Sociálně ekonomický profil regionu Pardubice
Michaela Lesáková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela LESÁKOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Sociálně ekonomický profil regionu Pardubice**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika území
3. Sociálně ekonomický profil regionu
4. Základní demografická analýza
5. SWOT analýza
6. Závěr

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

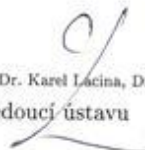
WOKOUN, René. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Praha : IFEC, 2001. 264 s. ISBN 80-86412-08-3. BRYCHTOVÁ, Šárka. Úvod do regionalistiky : pro kombinovanou formu studia. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2006. 133 s. ISBN 80-7194-872-1. BRONCOVÁ, Dagmar. Kniha o městě Pardubice. Praha : Milpo Media, 1999. ISBN 80-86098-12-5. ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Pardubice. Město Pardubice v číslech. Pardubice : Český statistický úřad, 2007. 187 s. Dostupný z WWW: <[http://www.pardubice.czso.cz/xe/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.pardubice.czso.cz/xe/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>. ISBN 978-80-250-1498-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Šimek**
Ústav veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **13. června 2008**
Termín odevzdání bakalářské práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. PhDr. Karel Láčina, DrSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 21. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27. 4. 2009

Michaela Lesáková

Poděkování

Děkuji Mgr. Tomáši Šimkovi, vedoucímu mé bakalářské práce, za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi napomohly při tvorbě této práce.

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o regionu Pardubice a o zhodnocení situace v něm z několika hledisek. Pozornost je věnována charakteristice území. Vypracována byla také sociálně ekonomická analýza regionu ve vybraných oblastech. Následovala základní demografická analýza a na základě těchto dvou analýz byla vytvořena SWOT analýza, která navrhlá příležitosti pro další rozvoj kraje.

KLÍČOVÁ SLOVA

region, sociálně ekonomický profil, demografická analýza, SWOT analýza

TITLE

Social and economic profile of the region Pardubice

ANNOTATION

The bachelor work deals with the region of Pardubice and assessment of the situation in it in many viewpoints. Attention is paid to characterization of the area. Social and economic analysis of the region in chosen spheres was dealt too. An elementary demographic analysis followed and on the basis of these two analyses SWOT analysis which suggested opportunities for another development of the region was created.

KEYWORDS

region, social and economic profile, demographic analysis, SWOT analysis

Obsah

1. ÚVOD	10
2. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	13
2.1 HISTORIE SÍDELNÍHO MĚSTA PARDUBIC	16
2.2 PARDUBICKÝ KRAJ.....	18
2.2.1 <i>Symboly kraje</i>	18
2.2.2 <i>Orgány kraje</i>	20
3. SOCIÁLNĚ EKONOMICKÝ PROFIL REGIONU	21
3.1 TRH PRÁCE.....	21
3.1.1 <i>Zaměstnaní a nezaměstnaní obyvatelé v kraji</i>	21
3.1.2 <i>Ekonomická aktivita obyvatel</i>	21
3.1.3 <i>Míra nezaměstnanosti</i>	22
3.1.4 <i>Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa k 31. 12. 2008</i>	22
3.1.5 <i>Průměrné měsíční hrubé mzdy</i>	23
3.1.6 <i>Odvětvová klasifikace ekonomických činností</i>	24
3.1.7 <i>Významní zaměstnavatelé Pardubického kraje</i>	24
3.2 VZDĚLANOST	25
3.3 ŠKOLSTVÍ.....	26
3.4 SOCIÁLNÍ SLUŽBY	27
3.5 ZDRAVOTNICTVÍ	28
3.6 DOPRAVA.....	28
3.6.1 <i>Silniční a dálniční doprava</i>	29
3.6.2 <i>Železniční doprava</i>	29
3.6.3 <i>Letecká doprava</i>	30
3.6.4 <i>Cyklodoprava</i>	30
3.6.5 <i>Říční doprava</i>	31
3.7 PRŮMYSL	31
3.8 BYTOVÁ VÝSTAVBA.....	32
3.9 KULTURA.....	32
3.9.1 <i>Východočeské muzeum</i>	33
3.9.2 <i>Africké muzeum</i>	33
3.9.3 <i>Muzeum loutkářských kultur</i>	33
3.9.4 <i>Hipologické muzeum</i>	33
3.9.5 <i>Soubor lidových staveb Vysočina</i>	33
3.10 CESTOVNÍ RUCH.....	34
3.10.1 <i>Litomyšl</i>	36
3.10.2 <i>Národní hřebčín Kladruby nad Labem</i>	36
3.10.3 <i>Velká pardubická steeplechase</i>	37
3.10.4 <i>Zlatá přilba</i>	38
3.10.5 <i>Lázně Bohdaneč</i>	39
3.10.6 <i>Hrady a zámky</i>	39

3.11	VNĚJŠÍ VZTAHY PARDUBICKÉHO KRAJE	40
3.11.1	<i>Partnerské regiony</i>	40
3.11.2	<i>Euroregiony</i>	40
3.11.3	<i>Spolupráce v rámci NUTS</i>	42
4.	ZÁKLADNÍ DEMOGRAFICKÁ ANALÝZA	43
4.1	POČET OBYVATEL PARDUBICKÉHO KRAJE	43
4.2	SLOŽENÍ OBYVATELSTVA PODLE POHLAVÍ	43
4.3	VĚKOVÉ SLOŽENÍ OBYVATELSTVA.....	44
4.4	NAROZENÍ A ZEMŘELÍ	45
4.5	SŇATEČNOST A ROZVODOVOST.....	45
4.6	PŘISTĚHOVALÉ A VYSTĚHOVALÉ OBYVATELSTVO	46
5.	SWOT ANALÝZA	47
5.1	SILNÉ STRÁNKY PARDUBICKÉHO KRAJE.....	47
5.2	SLABÉ STRÁNKY PARDUBICKÉHO KRAJE.....	48
5.3	PŘÍLEŽITOSTI PRO PARDUBICKÝ KRAJ	49
5.4	HROZBY PRO PARDUBICKÝ KRAJ	49
6.	ZÁVĚR.....	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53

Seznam obrázků

OBR. 1: KRAJE; ZDROJ: HTTP://WWW.MMR.CZ/MODULES/NAJEMNE/OST/IMAGES/MAPA.GIF	14
OBR. 2: ZEMĚDĚLSKÁ PŮDA; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6].....	15
OBR. 3: NEZEMĚDĚLSKÁ PŮDA; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	15
OBR. 4: ZNAK; ZDROJ: HTTP://WWW.SWEB.CZ/INFAK/IMAGES/ZNAK%20PARD.KR..GIF	18
OBR. 5: PRAPOR; ZDROJ: HTTP://WWW.PARDUBICKYKRAJ.CZ/NASKRAJ/IMAGES/PRAPOR.GIF	19
OBR. 6: LOGO; ZDROJ: HTTP://WWW.PARDUBICKYKRAJ.CZ/NASKRAJ/IMAGES/LOGO1.GIF	19
OBR. 7: EKONOMICKÁ AKTIVITA OBYVATEL; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11]	22
OBR. 8: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [12]	22
OBR. 9: PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ MZDA; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [13]	23
OBR. 10: VZDĚLANOST MUŽŮ V ROCE 2007; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	26
OBR. 11: VZDĚLANOST ŽEN V ROCE 2007; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	26
OBR. 12: CYKLOTRASY V PARDUBICKÉM KRAJI; ZDROJ: HTTP://195.113.178.19/OST/BEZ_KM.DLL?GEN=MAP&MAP=CYKLO10000	31
OBR. 13: SKANZEN VYSOČINA; ZDROJ: HTTP://WWW.PRUVODCE.COM/_PICTURES/P/00142_09.JPG	34
OBR. 14: ZÁMEK LITOMYŠL, ZDROJ: HTTP://WWW.TVOJDOM.SK/USERDATA/IMAGES/21534VLITOMYSL2.JPG	36
OBR. 15: KLADRUBY NAD LABEM; ZDROJ: HTTP://MM.DENIK.CZ/45/BF/KLADRUBY_MAGAZIN_DENIK_CLANEK_SOLO.JPG	37
OBR. 16: VELKÁ PARDUBICKÁ STEEPLECHASE; ZDROJ: HTTP://WWW.VOLNY.CZ/CCOLAPS/IMG/VELKA-PARDUBICKA.JPG	38
OBR. 17: ZLATÁ PŘILBA; ZDROJ: HTTP://WWW.OKOLOHRADCE.CZ/ADMIN/DATA/CLANKY/OBRAZEK_5081.JPG	38
OBR. 18: LÁZNĚ BOHDANEČ; ZDROJ: HTTP://WWW.SPALIFE.INFO/SPALIFE/WP-CONTENT/UPLOADS/LLB_01.JPG	39
OBR. 19: EUROREGION GLACENSIS; ZDROJ: HTTP://WWW.EURO-GLACENSIS.CZ/NEW/IMAGES/MAPA_ER.JPG	41
OBR. 20: POČET OBYVATEL KRAJE; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [39]	43
OBR. 21: SLOŽENÍ OBYVATELSTVA PODLE POHLAVÍ; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [39] ..	44
OBR. 22: NAROZENÍ A ZEMŘELÍ; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [39].....	45
OBR. 23: SŇATEČNOST A ROZVODOVOST; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [39]	46
OBR. 24: PŘÍSTĚHOVALÉ A VYSTĚHOVALÉ OBYVATELSTVO; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11], [39]	46

Seznam tabulek

TAB. 1: ZAMĚSTNANÉ A NEZAMĚSTNANÉ OBYVATELSTVO; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11].	21
TAB. 2: UCHAZEČI O ZAMĚSTNÁNÍ A VOLNÁ PRACOVNÍ MÍSTA; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [12].	23
TAB. 3: VÝZNAMNÍ ZAMĚSTNAVATELÉ V KRAJI; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [14].....	24
TAB. 4: VZDĚLANOST OBYVATELSTVA V TIS. OSOB; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11]	25
TAB. 5: ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ VE ŠKOLNÍM ROCE 2007/2008; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	27
TAB. 6: POČET PŘÍJEMCŮ DŮCHODŮ; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11].....	27
TAB. 7: ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ROCE 2007; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	28
TAB. 8: DÉLKA SILNIC A DÁLNIC V KM V ROCE 2007; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	29
TAB. 9: KULTURNÍ ZAŘÍZENÍ; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6]	33
TAB. 10: SLOŽENÍ OBYVATELSTVA PODLE VĚKU MUŽŮ; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11]	44
TAB. 11: SLOŽENÍ OBYVATELSTVA PODLE VĚKU ŽEN; ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ NA ZÁKLADĚ [6], [11]	45

1. Úvod

Téma mé bakalářské práce – Sociálně ekonomický profil regionu Pardubice, jsem si zvolila záměrně, protože v tomto kraji žiji a není mi lhostejné dění v něm. Mnoho částí kraje znám a mohla jsem tak do práce vložit i své poznatky.

Když se řekne Pardubický region, mnohým se vybaví kraj koní a Velké pardubické steeplechase nebo sladké pochutiny – perníku. Jak ale má bakalářská práce nastínit, Pardubický kraj toho nabízí mnohem víc.

Studiem regionů se zabývá vědní obor regionalistka. Pojem region se používá delší dobu, ale vymezení samotného pojmu je problematické, neboť termín je používán v různém smyslu.

Regionem je označován územní celek, vymezený z širšího území na základě znaků určených pro konkrétní účel či funkci. „Region je komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry.“ [1, s. 30]

Problémem regionu je jeho podstata. Vedou se diskuze, zda rozdělení zemského povrchu je přirozené, vyplývající z jeho vlastností, nebo zda jde o umělé rozdělení vytvořené člověkem.

Důležitou vlastností regionů je jejich struktura, na jejímž základě lze rozlišovat dva druhy geografických regionů. Jedná se o regiony homogenní a nehomogenní. Homogenní regiony jsou typické stejnorodostí svých vlastností, jsou zaměřeny na nalezení shody. Využívají se např. při vymezení zemědělských regionů či regionů se shodně pahorkatinným reliéfem. Regiony nehomogenní jsou naopak typické nestejnorodostí, funkční jednotou. Jsou jednotné svoji vnitřní organizací. Příkladem těchto regionů jsou spádové regiony, které jsou vymezeny oblastmi, ze kterých lidé jezdí nakupovat do určitého obchodu. [4]

Podle účelu se dále rozlišují dva typy regionů, a to regiony administrativní a regiony účelové. Administrativní regiony se rozkládají na celém území státu a jsou charakteristické vztahy podřízenosti a nadřízenosti v rámci řízení správní činnosti. Účelové regiony jsou určeny na řešení specifických problémů týkajících se ekonomické zaostalosti území či životního prostředí.

Rozdíly, vyskytující se mezi regiony jsou následující: [2, s. 7]

- přírodní podmínky,
- demografická situace,
- ekonomická struktura,
- relativně nízká mobilita pracovních sil,
- relativně nízká mobilita kapitálu,
- rigidita nákladů a cen,

- institucionální faktory, politická rozhodnutí, psychologické faktory.

Podle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje v § 2 je region definován jako územní celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován podle tohoto zákona.

Ministerstvo pro místní rozvoj dle téhož zákona vymezuje rozdělení regionů podporovaných státem do dvou skupin. První skupinu tvoří regiony se soustředěnou podporou státu, kam spadají regiony strukturálně postižené, hospodářsky slabé regiony a venkovské regiony.

„Strukturálně postižené regiony, ve kterých se soustřeďují negativní projevy strukturálních změn, dochází k útlumu odvětví a výrobních podniků a k růstu nezaměstnanosti. Hospodářsky slabé regiony, které na základě ukazatelů hospodářského a sociálního rozvoje vykazují podstatně nižší úroveň rozvoje, než je průměrná úroveň v České republice. Venkovské regiony, které jsou charakterizovány nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství.“ [3]

Druhá skupina je zastupována regiony podporovanými státem z jiných žádoucích důvodů. Patří sem např. pohraniční regiony, regiony postižené živelními pohromami, regiony s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělské výroby a mnoho dalších.

Regiony lze na mapě oddělit linií nebo zónou. Liniový průběh mají např. hranice mezi vlhkou a polosuchou oblastí v Severní Americe, zonální průběh lze spatřovat u jevů vytvořených lidskou činností.

„V přírodě objektivně existují fyzicko-geografické hranice, obklopující regionální komplexy. Hranice v přírodě jsou různého charakteru – mohou být ostré i neostré, což vyjadřuje rozličné přechody mezi teritoriálními jednotkami. Závisí na vlastnostech a stavbě územních komplexů. Charakter hranic je spojen s kvantitativními změnami, které podmiňují kvalitativní změny přírodních jevů.“ [4, s. 42]

Regiony bývají běžně klasifikovány do řádů označovaných jako mikroregion, mezoregion a makroregion. Mikroregiony jsou územní celky, kde probíhají regionální procesy nejintenzivněji. Pro mikroregiony jsou rozhodující vztahy mezi bydlištěm a pracovištěm, v rámci mikroregionálních procesů se řeší např. dojížděka za prací.

V Pardubickém kraji je sdruženo na 30 mikroregionů, názvy některých z nich jsou: Centrum Železných hor, Heřmanoměstecko, Mikroregion Chrudimsko, Svazek obcí pod Kunětickou horou, Svazek obcí za letištěm atd. Důvody pro sdružení obcí jsou různé, převažuje zajištění dopravní obslužnosti, rozvoj cestovního ruchu, ochrana životního prostředí

v rámci daného území, zabezpečování potřeb a zájmů svých členů, získávání prostředků potřebných pro uskutečňování různých aktivit a mnoho dalších.

Mezoregiony představují rozsáhlé územní jednotky s částečnou vazbou na prostorové vztahy obyvatelstva. V České republice nejsou dokonale rozvinuty. K meziregionálním procesům patří např. migrace obyvatelstva nebo nedenní dojíždka za prací. Na našem území se rozlišují meziregionální centra I. řádu, kam patří pouze město Brno, a meziregionální centra II. řádu zahrnující města Olomouc, Liberec, Hradec Králové, Ústí nad Labem, České Budějovice, Pardubice, Zlín a Karlovy Vary.

Makroregiony mohou být nižšího a vyššího stupně. Za makroregion vyššího stupně se považuje Česká republika jako celek a ta je tvořena dvěma makroregiony nižšího stupně. Jedná se o Čechy a Moravu se Slezskem. [4]

Tématem této práce je tedy region Pardubice. Bakalářská práce sestává celkem z šesti kapitol včetně úvodu a závěru. Nejdříve se v práci věnuji okolnostem vzniku kraje a charakteristice území. V další kapitole analyzuji sociálně ekonomický profil regionu, jeho jednotlivé oblasti v časovém vývoji. V kapitole s názvem Základní demografická analýza se soustřeďuji na obyvatelstvo kraje a analyzuji ho z různých hledisek. V obou kapitolách pracuji s údaji Českého statistického úřadu, nejvíce se statistickými ročenkami pro příslušný rok. Předposlední kapitola je věnována SWOT analýze pro celkové zhodnocení situace Pardubického kraje na základě vypracování předchozích dvou kapitol.

Cílem mé bakalářské práce je na Pardubickém regionu popsat situaci dlouhodobějšího vývoje, jak z hlediska demografického, tak sociálně ekonomického. Stanovit silné stránky, které by měl kraj podporovat a rozvíjet a slabé stránky, které by měl kraj naopak omezovat. Navrhnout příležitosti a zlepšit tak postavení kraje v rámci České republiky a uvědomit si rizika, která kraj ohrožují.

2. Charakteristika území

„Pardubický kraj vznikl na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, který nabyl účinnosti dnem voleb do zastupitelstev v krajích, tj. dne 12. 11. 2000 a znamenal naplnění čl. 99 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. Pardubický kraj je vyšším územním samosprávním celkem, kterému náleží ústavou zaručené a zákonem vymezené právo na samosprávu, přičemž působnost v těchto věcech je samostatnou působností kraje. Kraj vykonává na svém území rovněž státní správu ve věcech, které stanoví zákon, působnost v těchto věcech je přenesenou působností kraje. Pardubický kraj je spravován Zastupitelstvem kraje, které má 45 členů, dalšími orgány Pardubického kraje jsou devítičlenná Rada kraje, hejtman kraje a krajský úřad, v jehož čele stojí ředitel.“ [5]

Pardubický kraj se nachází v oblasti Východních Čech a je tvořen 4 bývalými okresy, okresem Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí a Svitavy. Největším městem v kraji jsou Pardubice, které jsou statutárním městem. Pardubice jsou zároveň nejvýznamnějším hospodářským centrem, kde se soustřeďuje jak průmysl, tak služby. Město je označováno za centrum vzdělání, kultury a sportu.

Z hlediska sídelní struktury v kraji převažují středně velká města a menší obce a města. Kraj tvoří celkem 453 obcí, z toho 34 měst. Obcí s největším počtem obyvatel jsou Pardubice přibližně s 90 000 obyvateli. Obce s nejmenším počtem obyvatel jsou tři, a to obec Holotín v okrese Pardubice, a dvě obce v okrese Svitavy Janůvky a Vysoká. Všechny tři obce mají shodně 32 obyvatel. Z okresů je největší okres Svitavy, který má i nejvíce obcí. Nejmenším okresem z hlediska rozlohy jsou Pardubice, kde ale žije nejvíce obyvatel. [6]

Pardubický kraj, jak uvádí Obr. 1, sousedí s krajem Královéhradeckým, Středočeským, Vysočina, Jihomoravským a Olomouckým krajem. Společně s krajem Královéhradeckým a krajem Libereckým tvoří region soudržnosti NUTS II Severovýchod.

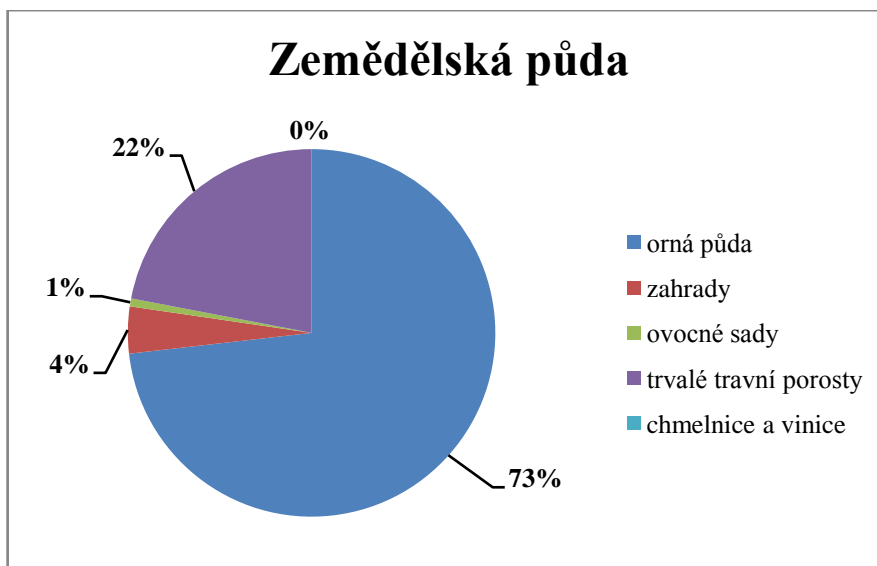
Obr. 1: Kraje; zdroj: <http://www.mmr.cz/modules/najemne/14ost/images/mapa.gif>

Kraj se rozkládá na území o rozloze 4 519 km², zaujímá 5,7 % celkové rozlohy České republiky a řadí se tak mezi pátý nejmenší kraj v republice. Disponuje však velmi výhodnou polohou uprostřed republiky s ideálním dopravním spojením. Kraj protíná evropský železniční koridor spojující Berlín s Vídní, horní tok řeky Labe je splavný a na významu nabývá mezinárodní letiště Pardubice.

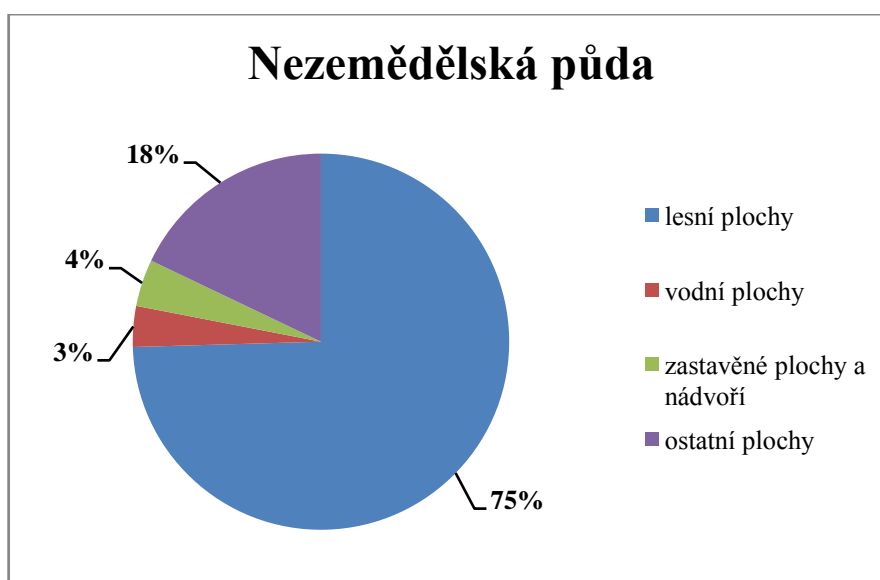
Hustota obyvatelstva Pardubického kraje se pohybuje kolem 113 obyvatel na km², v porovnání s údajem pro celou Českou republiku je to o 19 obyvatel méně.

Pardubický kraj má poměrně členitý povrch, je tvořen Polabskou nížinou, Orlickými horami, Hrubým Jeseníkem, Žďárskými vrchy a Železnými horami. Orlické hory, Žďárské vrchy a Železné hory jsou chráněnými krajinnými oblastmi. Nejvyšším místem v kraji je Kralický Sněžník s výškou 1 424 m. n. m. v Hrubém Jeseníku. Naopak nejnižší místo představuje hladina Labe u Kojic s výškou 201 m. n. m. [6]

Na území Pardubického kraje převažují zemědělské půdy nad nezemědělskými. Konkrétní rozdělení půd je vyobrazeno na Obr. 2 a Obr. 3. Ze zemědělské půdy je nejvíce zastoupena orná půda, která tvoří 73 % zemědělské půdy, nejméně se vyskytují ovocné sady, vůbec nejsou zastoupeny chmelnice a vinice. Nezemědělská půda je ze 75 % reprezentována lesy.

Obr. 2: Zemědělská půda; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Obr. 3: Nezemědělská půda; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Kraj má k dispozici mnoho vodních ploch, mezi největší patří vodní nádrž Seč, Pastvinská přehradní nádrž a Bohdanečský rybník. Pardubickým krajem protéká řada významných řek, jako je Labe, Chrudimka, Tichá Orlice, Divoká Orlice, Doubrava, Třebovka a Svitava.

V kraji se nachází mnoho architektonických památek, přírodních zajímavostí a chráněných území. Z pohledu cestovního ruchu území kraje spadá do turistického marketingového regionu Východní Čechy.

Kraj je označován za průmyslově – zemědělský a svými podmínkami rozvíjející se infrastruktury poskytuje možnosti jak pro návštěvníky, tak pro investory. Průmysl je úzce spjat s problematikou životního prostředí. Nejméně znečištěné oblasti Pardubického kraje se nachází ve střední a severní části okresu Ústí nad Orlicí a v jižní části okresu Chrudim.

Nejvíce postižené je naopak životní prostředí statutárního města kraje, což je dáno širokým zastoupením průmyslu, především průmyslu chemického a energetikou.

Pardubický kraj je tvořen celou řadou mikroregionů a je součástí jednoho euroregionu.

2.1 Historie sídelního města Pardubic

Nejstarší archeologické nálezy pocházejí z mladšího paleolitu, tedy z doby 40 000 až 10 000 př. n. l. Ve 4. století př. n. l. přicházejí do naší oblasti Keltové. Tuto skutečnost dokazují nálezy oppida v oblasti levého břehu Chrudimky. Kelty ke konci letopočtu vytlačili Germáni.

Ze 13. a 14. století, doby kolonizace, pocházejí záznamy o většině obcí regionu. Mezi první držitele pozemků na Pardubicku patřil velmož Kojata Hraběšic. První zpráva o Pardubicích pochází z roku 1295.

„O vzniku samotného názvu Pardubice se názory však různí. Název snad pochází od polského osobního jména Pordab (či Pardub), nebo možná od názvu Pardědudice či Pardědubice. Mezi lidmi se též říkává, že zde kdysi stávalo pár dubů.“ [7, s. 10]

Počátkem 14. století vlastnil Pardubice Půta z Dubé z rodu Ronovců. Za jeho nebo otcovy působnosti nechali vystavět panské sídlo v místě dnešního zámku. Dalším majitelem Pardubic se stal Arnošt z Hostýně, který se poprvé ve své závěti z roku 1340 zmínil o Pardubicích jako o městu. Jeho jmění převzali synové Arnošt z Pardubic, první pražský arcibiskup, a jeho bratr Vilém z Pardubic. Za Viléma a jeho potomků se město rozrostlo, kostel Zvěstování Panny Marie se s kostelem sv. Bartoloměje a vodní tvrzí staly základem dnešních historických Pardubic. Roku 1402 končí vláda pánů z Pardubic.

Po roce 1384 bylo rozhodnuto, že vodní tvrz i s městem a osadami připadne Hanušovi z Milheimu, který držel Pardubice do roku 1405. Pánům z Pardubic tedy zbyla pouze část města. Po Hanušovi jsou další majitelé nejistí, až do roku 1420, kdy Pardubice získal Boček z Kunštátu. Po smrti jeho syna Viktorina se Pardubic zmocnil Jan Hlaváč z Ronova a Mitrova.

V období husitských válek se objevila výrazná osoba Diviše Bořka z Miletínka, z rodu Mrzáků, který než koupil Pardubice, zlikvidoval opatovický klášter. Diviš začal budovat hrad Kunětická hora, kde se v roce 1423 ukryl před Janem Žižkou z Trocnova. Rod Mrzáků vlastnil Pardubice po více než 50 let.

Od roku 1461 začalo být panství zadlužené, Jiří z Poděbrad měl ale o Pardubice zájem, a tak vyplatil všechny věřitele a většina panství připadla jeho synům, knížatům Minsterberským.

Po smrti Jiřího z Poděbrad projevil o Pardubice zájem moravský velmož Vilém z Pernštejna. Hlavním důvodem zájmu byla strategická poloha Pardubic. Ležely na cestě mezi Prahou a Moravou. A tak v roce 1491 koupil Vilém celé panství a tímto okamžikem začala neslavnější éra města Pardubic.

Rod Pernštejnů patřil v 15. a 16. století k nejbohatší šlechtě v Českém království. Za vlády Pernštejnů se rozloha Pardubic zdvojnásobila a hlavním zdrojem příjmů se stalo rybníkářství. Na Pardubicku se tou dobou rozléhalo zhruba 230 rybníků, centrum rybníkářství se nacházelo u Lázní Bohdaneč.

Vilém si v Pardubicích vybudoval rodové sídlo s opevněnými hradbami. Od počátku 16. století se hovoří o Pardubicích jako o městě. Po Vilémově smrti byl majetek rozdělen mezi dva syny Vojtěcha a Jana. Novým majitelem Pardubic se stal právě prvorozený syn Vojtěch, který také podporoval rozkvět města. Městu byla přiznána práva, například právo varečné nebo hrdelní. Po jeho smrti, v roce 1534, byl pohřben jako jediný z Pernštejnů v hrobce v kostele sv. Bartoloměje.

V roce 1538 převzal Pardubice jeho bratr Jan. V této době postihl město v pořadí druhý požár, při kterém shořela i Zelená brána a většina měšťanských domů. Jan toho využil a změnil podobu města, tím se ale zadlužil a svým třem synům Jaroslavovi, Vratislavovi a Vojtěchovi přenechal pouze zadlužené panství.

Jaroslav neměl na řešení problémů čas, tak správu města předal bratrovi Vojtěchovi. V roce 1558 byl Jaroslav nucen v důsledku velké zadluženosti prodat Pardubice králi Ferdinandovi I. Tímto okamžikem končí slavná éra rodu Pernštejnů.

Počátkem roku 1560 se Pardubice staly komorním městem Habsburků. V roce 1639 byly Pardubice obléhány švédským generálem Johannem Bannérem, v roce 1644 vojenským vůdcem Lennartem Torstensonem, v obou případech se ubránily. Když Torstenson udeřil podruhé, Pardubice i Kunětická hora vyhořely.

V době osvícenského absolutismu za Marie Terezie a Josefa II. se v Pardubicích začalo rozvíjet manufakturní podnikání. Počátkem 19. století za průmyslové revoluce byly Pardubice městem obchodníků, zemědělců a řemeslníků. V 70. letech 19. století došlo k založení cukrovaru a pivovaru. Počátkem 20. století zahájila svoji činnost první pardubická elektrárna od Františka Křížika. Ve stejné době se Pardubice proslavily v oblasti letectví díky Ing. Janu Kašparovi, který uskutečnil první dálkový let do Prahy.

Další rozmach Pardubic nastává po první světové válce, kdy bylo založeno mnoho nových podniků, např. Explosia (Synthesia), Tesla. V roce 1951 byla spuštěna trolejbusová doprava a o pár let později bylo vybudováno nové vlakové nádraží. [7]

2.2 Pardubický kraj

Podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) v § 1 je kraj definován jako územní společenství občanů; náleží mu právo na samosprávu, které vykonává v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu s potřebami kraje. Kraj je veřejnoprávní korporací, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.

Kraj je vyšším územním samosprávným celkem, který určuje ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky. Tímto zákonem došlo k vytvoření 14 samosprávných krajů, tedy i Pardubického kraje se sídelním městem Pardubice, určeného na území okresů Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí.

2.2.1 Symboly kraje

Každý kraj má svůj majetek, se kterým hospodaří, název, znak, prapor a razítko s krajským znakem.

Znak Pardubického kraje, vyobrazený na Obr. 4, je laděný do červenomodrých barev. Znak je rozčleněn do čtyř polí, ve kterých se nachází zleva český lev, moravská orlice, stříbrná zed' se zlatým glóblem a černou lyrou a stříbrný kůň ve skoku se zlatou zbrojí.

Obr. 4: Znak; zdroj:
<http://www.sweb.cz/infak/images/ZNAK%20Pard.kr..gif>

Každé pole má svůj význam. První a druhé pole symbolizuje Čechy a Moravu. Třetí pole je symbolem kraje, který je otevřený celému světu. Lyra představuje hudebníky, kteří v kraji žili a působili (Bedřich Smetana, Bohuslav Martinů). Modrý podklad pole vyjadřuje vodní

plochy v kraji, hradby na zdi jsou symbolem hor, které obklopují Pardubický kraj. Ve čtvrtém poli je znak města Pardubic, tedy sídelního města Pardubického kraje.

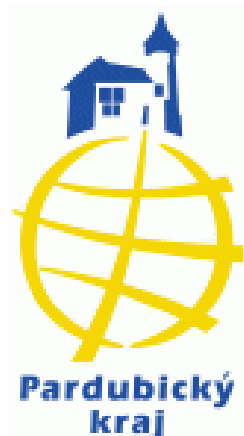
Prapor Pardubického kraje na Obr. 5 má totožný popis jednotlivých prvků polí jako znak kraje. Poměr praporu šířky k délce je stanoven na 2:3.

Obr. 5: Prapor; zdroj: <http://www.pardubickykraj.cz/naskraj/images/prapor.gif>

Znak a prapor Pardubického kraje byly schváleny ke dni 26. 4. 2001 Zastupitelstvem kraje. Rozdíl mezi těmito dvěma symboly kraje je v použití. Zatímco znak můžou subjekty a organizace zřízené krajem používat pouze se souhlasem kraje, k použití praporu souhlas kraje není nutný.

Pardubický kraj má i své logo, které schválila Rada kraje ke dni 15. 8. 2002 a je registrováno jako ochranná známka kraje. Logo se používá v případech, kdy není možné použít znak kraje, k propagaci kraje na různých propagačních předmětech, letáčích nebo brožurách. Novým prvkem loga, na Obr. 6, je Kunětická hora, dominanta Pardubického kraje. Ostatní barvy a symboly mají stejný význam jako u znaku kraje. [8]

Obr. 6: Logo; zdroj: <http://www.pardubickykraj.cz/naskraj/images/logo1.gif>

2.2.2 Orgány kraje

Orgány kraje tvoří zastupitelstvo, rada, hejtman a krajský úřad. Zastupitelstvo kraje tvoří členové zastupitelstva, jichž má Pardubický kraj 45. Zastupitelstvo např. vydává obecně závazné vyhlášky kraje, rozhoduje o spolupráci s jinými kraji, schvaluje rozpočet kraje, volí a odvolává hejtmana a zástupce hejtmana.

Rada kraje je výkonným orgánem kraje v samostatné působnosti a je tvořena hejtmanem, zástupcem hejtmana a členy rady. Celkem sestává z devíti členů. Mezi úkoly rady patří např. zabezpečování hospodaření dle schváleného rozpočtu, stanovení počtu zaměstnanců krajského úřadu, vyřizování petic a stížností a vydávání krajských nařízení.

Hejtman zastupuje kraj navenek. Je volen společně se svým zástupcem zastupitelstvem z řad svých členů. Hejtman podepisuje právní předpisy kraje, jmenuje a odvolává ředitele krajského úřadu za souhlasu ministra vnitra a je odpovědný za informovanost občanů o činnosti kraje. Hejtmanem Pardubického kraje je Mgr. Radko Martínek.

Zástupce hejtmana zastupuje hejtmana v době jeho nepřítomnosti a rozhoduje o věcech svěřených hejtmanovi. Zástupcem hejtmana pro Pardubický kraj je Ing. Roman Línek.

Krajský úřad je tvořen ředitelem a zaměstnanci úřadu, jeho smyslem je plnit úkoly zadané zastupitelstvem v samostatné působnosti a je tu na pomoc činnosti výborů a komisí.

Zastupitelstvo a Rada Pardubického kraje si mohou zřídit své vlastní orgány. Zastupitelstvo si zřizuje výbory jako své iniciativní a kontrolní orgány. Povinné je zřízení finančního, kontrolního výboru a výboru pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost. Rada kraje si zřizuje komise jako své iniciativní a poradní orgány. [9]

3. Sociálně ekonomický profil regionu

Pro účely zhodnocení sociálně ekonomického profilu regionu byly využity údaje za posledních pět až šest let, podle toho, jak byly průběžně zveřejňovány Českým statistickým úřadem.

3.1 Trh práce

3.1.1 Zaměstnaní a nezaměstnaní obyvatelé v kraji

Obyvatelstvo se všeobecně dělí do tří základních skupin na:

- zaměstnané,
- nezaměstnané,
- ekonomicky neaktivní.

Zaměstnaní jsou lidé v pracovněprávním poměru nebo osoby samostatně výdělečně činné, nezaměstnaní lidé nemají práci, ale aktivně ji hledají a jsou evidováni na úřadech práce. Zaměstnané a nezaměstnané obyvatelstvo dohromady tvoří ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo je skupina obyvatel, zahrnující osoby nezaměstnané, nehledající zaměstnání a je tvořena také studenty, důchodci, ženami v domácnosti atd. [10]

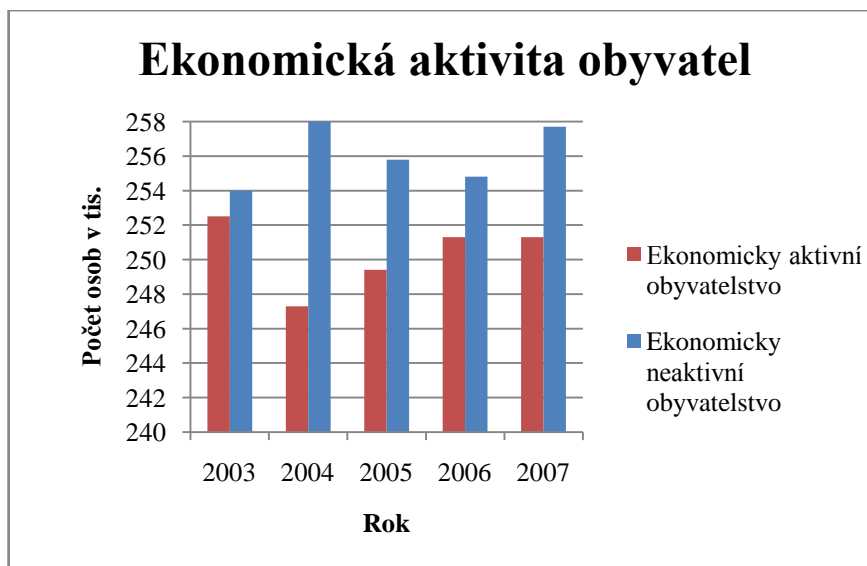
Z Tab. 1 je patrné, že v kraji převažuje zaměstnané obyvatelstvo nad nezaměstnaným. Počet nezaměstnaných obyvatel se snižuje, a tím tedy přibývá osob, které získali zaměstnání a jsou v pracovním poměru.

Tab. 1: Zaměstnané a nezaměstnané obyvatelstvo; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11]

Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Zaměstnaní (v tis.)	233,3	230	235,3	237,6	240,1
Nezaměstnaní (v tis.)	19,2	17,3	14,1	13,7	11,2

3.1.2 Ekonomická aktivita obyvatel

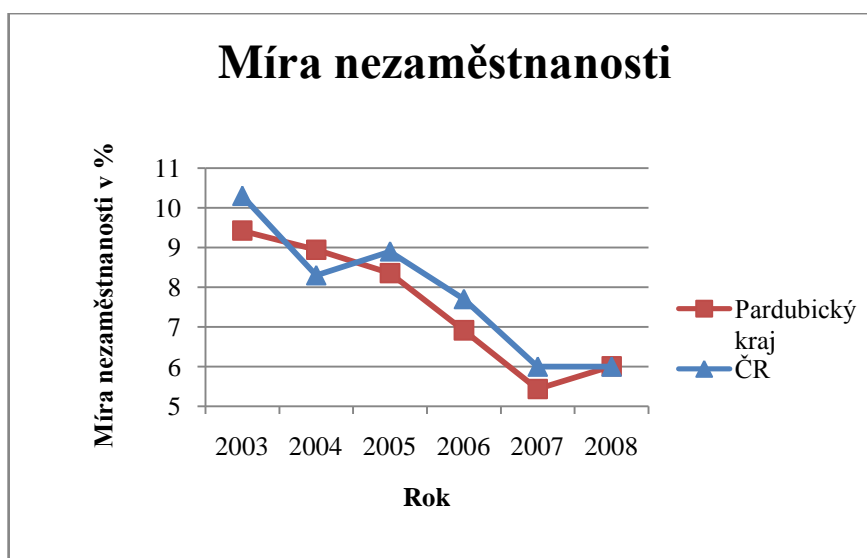
V Pardubickém kraji je vyšší podíl ekonomicky neaktivního obyvatelstva, tedy skupiny obyvatel tvořené zejména důchodci, studenty a dětmi do 14 let. Tato situace v kraji přetrvává, jak je vyobrazeno na Obr. 7. Nejnižší rozdíl mezi ekonomicky neaktivním a aktivním obyvatelstvem byl v roce 2003, kdy tento rozdíl činil 1 500 osob. Naopak v roce 2004 rozdíl činil 10 700 osob.

Obr. 7: Ekonomická aktivita obyvatel; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11]

3.1.3 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje procentuální podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu [10]. Jak vypovídá Obr. 8 míra nezaměstnanosti Pardubického kraje ve sledovaném období klesala. V porovnání s Českou republikou se míra nezaměstnanosti kraje pohybovala po většinu období pod její hranicí. Výjimkou byl pouze rok 2004, kdy míra nezaměstnanosti kraje přesáhla o 0,6 % míru nezaměstnanosti republiky.

Obr. 8: Míra nezaměstnanosti; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [12]

3.1.4 Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa k 31. 12. 2008

Situaci na trhu práce v Pardubickém kraji zobrazuje Tab. 2. Uvádí údaje jak za samotný kraj, tak za jeho jednotlivé okresy. Nejvíce uchazečů o zaměstnání bývá v okrese Svitavy,

nejméně naopak v Chrudimi. Volná pracovní místa jsou nedostačující, poskytují zaměstnání pouze pro 20 % všech uchazečů o zaměstnání. Na jedno pracovní místo tak připadá téměř 5 uchazečů.

Tab. 2: Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa; zdroj: vlastní zpracování na základě [12]

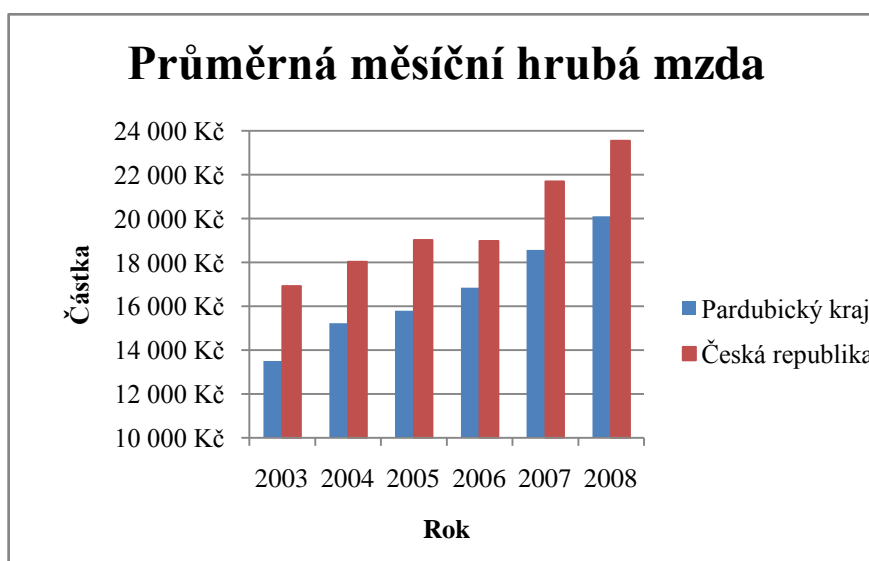
	Uchazeči o zaměstnání		Volná pracovní místa
	Celkem	Z toho dosažitelní	Celkem
Pardubický kraj	16 998	16 334	3 654
Chrudim	3 618	3 477	893
Pardubice	3 952	3 801	1 514
Svitavy	4 768	4 624	730
Ústí nad Orlicí	4 660	4 432	517

Za dosažitelné uchazeče lze považovat nezaměstnané občany, kteří mohou při nabídce zaměstnání ihned nastoupit do práce, jsou bez překážek bránících k nástupu do zaměstnání.

[6]

3.1.5 Průměrné měsíční hrubé mzdy

Průměrné měsíční hrubé mzdy v kraji se každým rokem zvyšují, stejně tak, jako se zvyšují mzdy celorepublikově. Rozdíly mezi průměrnými mzdami připadajícími na Českou republiku a průměrnými mzdami v kraji jsou značné. Jak uvádí Obr. 9, mzdy v kraji se pohybují pod úrovní průměrných měsíčních mezd v České republice. Největší rozdíl ve mzdách byl spatřen v letech 2003 a 2008. V roce 2003 dosahoval rozdíl 3 419 Kč a v roce 2008 ještě o 27 Kč více. Nejnižší rozdíl mezi mzdami nastal v roce 2006 a činil 2 124 Kč.

Obr. 9: Průměrná měsíční mzda; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [13]

3.1.6 Odvětvová klasifikace ekonomických činností

Podle odvětvové klasifikace ekonomických činností bylo v roce 2008 zaměstnáno nejvíce obyvatel ve zpracovatelském průmyslu (34,5 %), v odvětví obchodu a oprav motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost (11,2 %), ve stavebnictví (9,2 %). Nejméně obyvatel pracovalo v odvětví rybolovu (0,6 %), ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody (1,5 %), ve finančním zprostředkování (2,1 %). [13]

3.1.7 Významní zaměstnavatelé Pardubického kraje

Následující Tab. 3 uvádí přehled významných zaměstnavatelů v kraji podle jednotlivých okresů a oborů podnikání. Tito zaměstnavatelé jsou významní i z hlediska průmyslu, který má v Pardubickém kraji dlouholetou tradici a velké zastoupení.

Tab. 3: Významní zaměstnavatelé v kraji; zdroj: vlastní zpracování na základě [14]

Okres	Zaměstnavatel	Obor
Chrudim	DAKO CZ, a.s.	Výroba železničních lokomotiv a vozového parku, obrábění
	ETA a.s.	Výroba domácích elektrospotřebičů a elektrotechniky
	Kovolis Hedvikov a.s.	Výroba a obrábění odlitků
	Nemocnice Chrudim	Zdravotnictví
Pardubice	ČSOB Pojišťovna, a.s.	Pojišťovnictví
	Foxconn CZ s.r.o.	Výroba počítačů
	Krajská nemocnice Pardubice	Zdravotnictví
	Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o.	Výroba autorádií
	PARAMO, a.s.	Výroba rafinovaných ropných produktů
	Synthesia, a.s.	Výroba chemických produktů a těžkotonážní chemie
	Univerzita Pardubice	Školství
Svitavy	Saint-Gobain Vertex, s.r.o.	Výroba skleněných vláken
	Svitap J.H.J. spol. s r.o.	Textilní výroba fólií, technických tkanin a konfekce
	Westvaco Svitavy s.r.o.	Výroba ostatních výrobků z papíru a lepenky
Ústí nad Orlicí	AVX Czech Republic s.r.o.	Elektrotechnická výroba kondenzátorů
	Iveco Czech Republic, a. s.	Výroba motorových vozidel a jejich motorů
	OEZ s.r.o.	Výroba elektrických zařízení
	Perla, bavlnářské závody, a.s.	Textilní průmysl
	Rieter CZ s.r.o.	Výroba textilních strojů a protihlukové izolace

3.2 Vzdělanost

Pardubický kraj lze rozdělit na vzdělaný sever, tedy okres Pardubice a Ústí nad Orlicí, a méně vzdělaný jih, tedy okres Chrudim a Svitavy. Samotné město Pardubice je považováno za centrum vzdělanosti, důvodem je i existence vysoké školy Univerzity Pardubice se sedmi fakultami. Nižší vzdělanost na Svitavsku zřejmě vyplývá z historie textilního průmyslu, který okresu dominuje už několik desítek let. Na obyvatelstvo nebyly kladeny vysoké nároky na vzdělávání, v textilním průmyslu pracovali lidé i bez kvalifikace nebo pouze s vyučením. Obyvatelstvo tedy nemělo tendenci se vzdělávat.

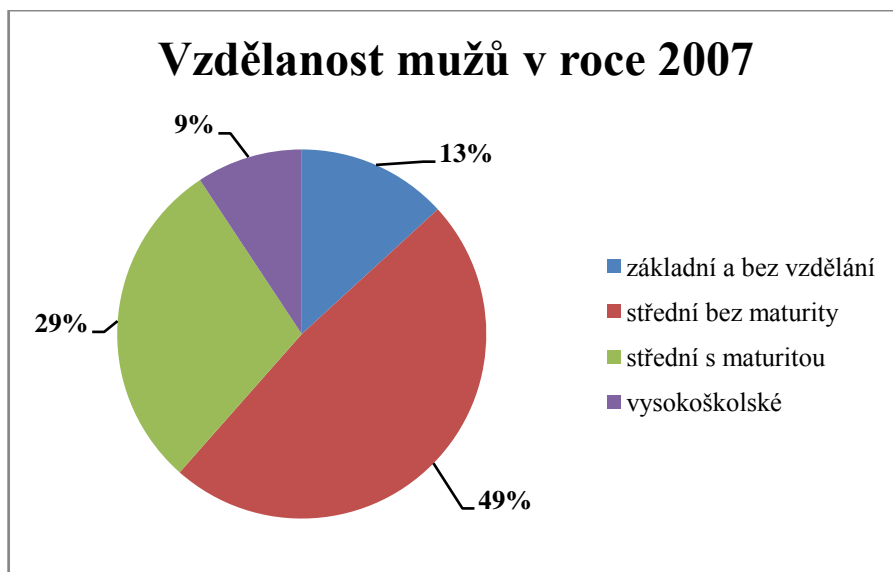
Oblasti Pardubice a Ústí nad Orlicí vykazují nejvyšší počet osob se středním vzděláním ukončeným maturitou a s vysokoškolským vzděláním. Situace je dána přítomností Univerzity Pardubice a většími možnostmi pracovních příležitostí v důsledku existence velkých firem. [15]

O vzdělání obyvatelstva v kraji vypovídá Tab. 4. V Pardubickém kraji je nejvíce zastoupena skupina obyvatel se středním vzděláním bez maturity, následovaná skupinou středního vzdělání s maturitou. Během posledních let dochází ke snižování počtu obyvatel se základním vzděláním a bez vzdělání a vzrůstá počet obyvatel s vysokoškolským titulem.

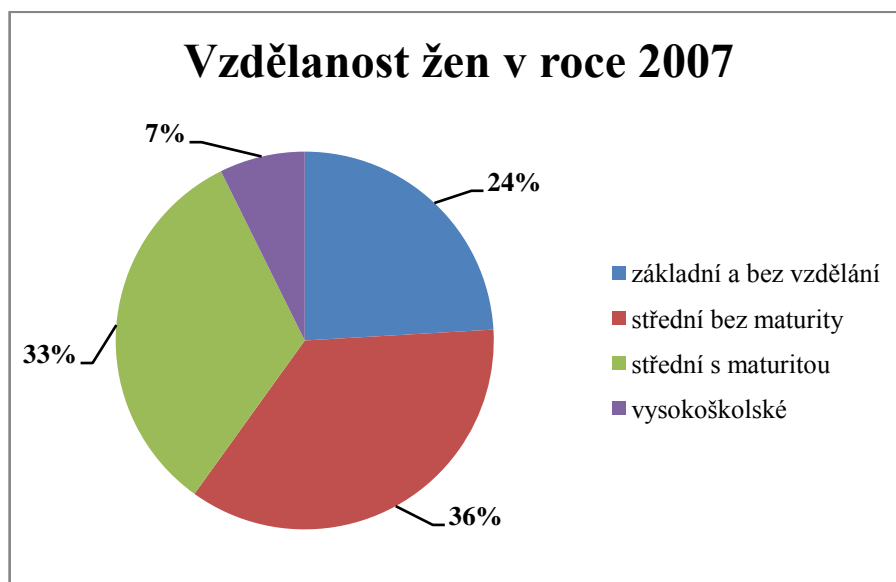
Tab. 4: Vzdělanost obyvatelstva v tis. osob; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11]

Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Základní a bez vzdělání	84,1	83,4	82,2	83,4	81,4
Střední bez maturity	178,4	181,2	174,9	180,4	181,6
Střední s maturitou	129,1	127,7	130,9	126,5	134,4
Vysokoškolské	33,7	33,5	39,2	39,2	35,9

Vzdělání podle pohlaví je zobrazeno na Obr. 10 a Obr. 11. U mužů i žen dominovalo v roce 2007 střední vzdělání bez maturity, nejméně bylo zastoupeno vysokoškolské vzdělání. U žen bylo však mnohem větší zastoupení základního vzdělání a bez vzdělání, o 11 % oproti mužům.

Obr. 10: Vzdělanost mužů v roce 2007; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Obr. 11: Vzdělanost žen v roce 2007; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

3.3 Školství

V Pardubickém kraji jsou zastoupeny všechny druhy škol, jejich přehled uvádí Tab. 5. Počet jednotlivých školských zařízení v kraji se každým rokem o několik snižuje.

Tab. 5: Školská zařízení ve školním roce 2007/2008; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Školská zařízení	Celkem	Počet dětí (studentů)
MŠ	308	15 549
ZŠ	254	44 046
SŠ (gymnázia, SOŠ, SOÚ)	78	27 739
Konzervatoře	1	231
VOŠ	11	1 711
VŠ	1	9 200

Počet dětí v mateřských školách každoročně přibývá, mírný pokles byl zaznamenán pouze ve školním roce 2004/2005. Ve školním roce 2003/2004 navštěvovalo základní školy téměř 49 000 žáků, v porovnání se školním rokem 2007/2008 to bylo již o 5 000 žáků méně. Vývoj počtu žáků studujících na středních školách se v posledních pěti letech pohybuje trvale kolem 28 000 studentů. Střední školství nabízí zájemcům o studium nesčetné množství studijních programů. O vysokoškolské vzdělání je stále větší zájem, což potvrzuje i fakt, že se na Univerzitu Pardubice každoročně hlásí více studentů. [6], [11]

3.4 Sociální služby

Sociální služby jsou veřejnou záležitostí, jsou důležité pro každého, kdo se ocitne v obtížné životní situaci a pomáhá mu ji řešit. Cílem sociálních služeb je podporovat občany v začleňování do společnosti, zabránit sociálnímu vyloučení, vrátit občany do normálního života a pomáhat jim. Je tedy v zájmu kraje je podporovat.

Sociální péče v kraji je orientována na osoby v důchodu, děti a dospělé s různým druhem postižení. V Pardubickém kraji roste počet příjemců důchodů, jak uvádí Tab. 6. Ve sledovaném období mezi lety 2003 a 2007 činil rozdíl 7 000 příjemců důchodů. Nejvíce je příjemců starobních důchodů, následují důchody vdovské a plné invalidní. Nejméně jsou poskytovány důchody sirotčí. Nejvíce příjemců důchodů je v okresech Pardubice a Ústí nad Orlicí. V kraji přijímá důchody 5 % obyvatel z celkových příjemců důchodů v republice.

Tab. 6: Počet příjemců důchodů; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11]

Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Příjemci důchodů	130 404	132 372	133 299	135 361	137 465

Přehled zařízení sociálních služeb zobrazuje Tab. 7. Každoročně se zvyšuje počet těchto zařízení a míst v nich. Velký zájem je vykazován i o byty v domech s pečovatelskou službou. Počet míst v domovech důchodců je však stále nedostačující.

Tab. 7: Zařízení sociálních služeb v roce 2007; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Zařízení sociálních služeb	Počet
Domovy pro seniory	17
Denní stacionáře	10
Týdenní stacionáře	2
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	7
Domovy s pečovatelskou službou	89
Ostatní zařízení sociálních služeb	23

3.5 Zdravotnictví

Zdraví je nejcennější hodnotou, kterou každý člověk má. Je ovlivňováno různými determinanty, jako jsou způsob života, genetické dispozice, úroveň poskytovaných služeb, životní prostředí atd. Úroveň zdravotnických služeb vypovídá také o celkové vyspělosti kraje a je třeba, aby kraj dbal o zdraví svých občanů.

Pardubický kraj je součástí programu s názvem Zdraví 21, který je regionální verzí programu Zdraví pro všechny ve 21. století vydaného Světovou zdravotnickou organizací. Jedná se o politicko – strategický dokument o rozvoji zdraví, který má význam z hlediska dlouhodobého a trvale udržitelného sociálního a ekonomického rozvoje. Cílem programu je zlepšit zdravotní stav obyvatelstva. [16]

Pardubický kraj se v roce 2007 řadil na čtvrté místo s nejmenším počtem lékařů. V této době na 1 000 obyvatel připadalo 3,6 lékaře, což bylo o 0,6 méně, než byl počet lékařů připadajících na stejný počet obyvatel v České republice. Podle okresů na tom byl nejlépe okres Pardubice, kde na 1000 obyvatel připadalo 4,4 lékaře. Nejhorší stav byl v okresech Chrudim a Ústí nad Orlicí se shodnou hodnotou 2,9 lékaře na 1 000 obyvatel. Ačkoliv měly tyto dva okresy nízký počet lékařů, měly také nejvíce pacientů na 1 lékaře. Oproti krajskému průměru, který činil 279 pacientů na lékaře, téměř o 100 pacientů více. [6]

V kraji v roce 2007 fungovalo celkem 10 nemocnic (1 v okrese Chrudim, 3 v okrese Pardubice, 4 v okrese Svitavy, 2 v okrese Ústí nad Orlicí), které nabízely zhruba 2 700 lůžek. Kraj měl z lékařů nejvíce specialistů, stomatologů a praktických lékařů pro dospělé. Poskytované služby ve zdravotnických zařízeních odpovídají standardní úrovni. [6]

3.6 Doprava

Pardubický kraj má výhodnou polohu v rámci republiky, rozkládá se přímo na pomezí Čech a Moravy. Na severovýchodní hranici kraje je řada hraničních přechodů s Polskou

republikou. Pro silniční dopravu je určen hraniční přechod Dolní Lipka – Boboszów, pro železniční dopravu Lichkov – Miedzylesie. Existují také tři hraniční přechody pro pěší nebo cyklisty jako součást turistických tras a nacházejí se v Mladkově, v Horní Moravě a na vrcholu Králického Sněžníku. [17]

V kraji jsou zastoupeny všechny druhy dopravy. Nejvíce je využívána silniční a železniční doprava.

3.6.1 Silniční a dálniční doprava

Přehled silnic a dálnic na území Pardubického kraje uvádí Tab. 8. V kraji převládají silnice III. třídy, kterých je zde 900 km. Nejméně jsou zastoupeny dálnice, Pardubickým krajem prochází jediná dálnice D11 s délkou pouhých 8 km. Tato dálnice je nově vybudovaná a pro Pardubický kraj má však nesmírný význam, neboť je nyní napojen na evropskou dálniční síť a umožňuje řidičům snadnou cestu do Prahy a ostatních evropských metropolí. Řidiči se na zmíněnou dálnici mohou napojit z obcí Libišany nebo Pravy.

Na území kraje prochází také dvě mezinárodní silniční trasy E442 (Karlovy Vary – Liberec – Hradec Králové – Olomouc – Žilina) vedoucí do Slovenské republiky a E461 (Svitavy – Brno – Vídeň) vedoucí do Rakouska. [18]

Silnice I. třídy v kraji vykazují mnoho přetížených úseků. Tranzitní doprava městy prodlužuje jízdní doby a ovlivňuje negativně životní prostředí v kraji.

Tab. 8: Délka silnic a dálnic v km v roce 2007; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Druh komunikace	Km celkem
Dálnice	8
Silnice I. třídy	454
Silnice II. třídy	906
Silnice III. třídy	2 222

3.6.2 Železniční doprava

Železnice mají v Pardubickém kraji již 160letou tradici. Kraj se vyznačuje hustou sítí železničních tratí (0,12 km kolejí na 1 km²), která je shodná s celorepublikovým průměrem. Provozní délka železničních tratí na území kraje dosahuje 541 km. Mezi nejvýznamnější železniční uzly se řadí města Pardubice a Česká Třebová, tvořící mezinárodní železniční magistralu Berlín – Praha – Brno – Vídeň. Další důležité železniční stanice se nachází ve městech Ústí nad Orlicí, Choceň a Letohrad. Tratě a vozový park v kraji se neustále modernizují. [6]

Pardubický kraj je zařazen do projektu Integrovaného dopravního systému Pardubického kraje, který zahrnuje okres Pardubice s návazností na města Chrudim a Hradec Králové a okres Chrudim. Do budoucna bude projekt rozšířen i na zbývající okresy. Jedná se o využití možnosti kombinovat různé druhy dopravy. Na jeden jízdní doklad mohou lidé kombinovat železniční, regionální a městskou hromadnou dopravu. Tento systém umožňuje cestujícím cenově výhodnější, snadnější a rychlejší cestování. [19]

3.6.3 Letecká doprava

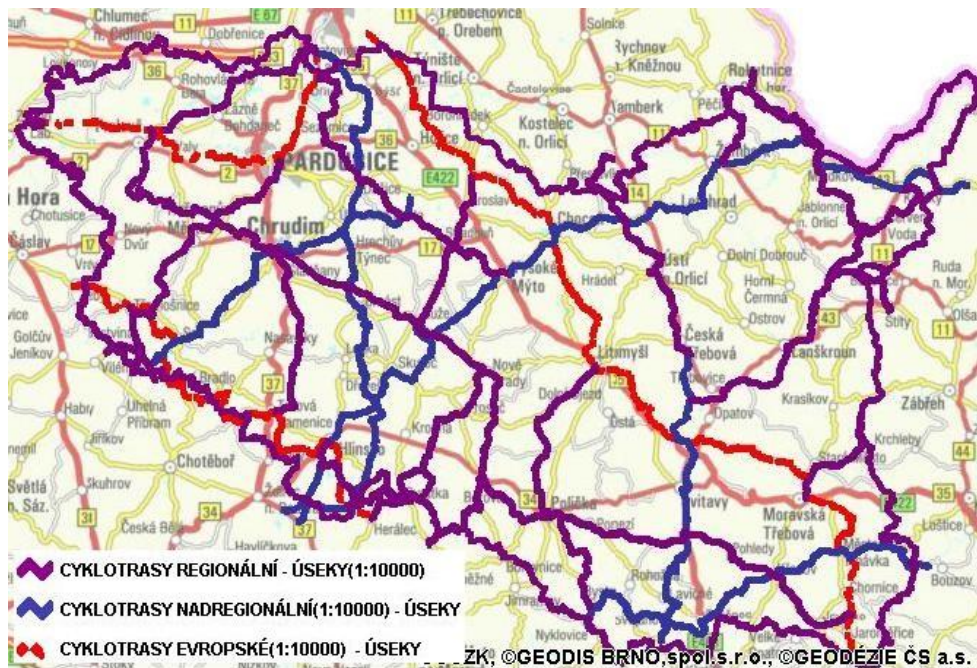
V letecké dopravě má význam regionální letiště v Pardubicích, které patří mezi veřejné mezinárodní letiště s vojenským a civilním provozem. Provoz letiště má na starost společnost East Bohemia Airport a.s., jejímž 100% vlastníkem je město Pardubice. [20]

Letiště je využíváno řadou tuzemských cestovních kanceláří (Alexandria, EXIM Tours, FIRO tour, Fischer, Sunny Days, VVV tour) k charterovým letům v letní sezóně. Létá se do Tuniska, Turecka, Bulharska, Řecka a Černé Hory. Letiště využívají i ruské cestovní kanceláře k přepravě svých klientů na návštěvu České republiky. V roce 2007 byla zřízena pravidelná linka Pardubice – Moskva. Letiště se využívá také pro celonákladní lety.

V kraji funguje celá řada dalších letišť zejména sportovního charakteru. Jedná se o letiště ve Skutči, Chrudimi, Poličce, Žamberku, Podhořanech u Ronova, Ústí nad Orlicí, Vysokém Mýtě a Moravské Třebové.

3.6.4 Cyklodoprava

Pardubický kraj disponuje hustou sítí cyklotras. Jsou zde zastoupeny místní, regionální, nadregionální i evropské cyklotrasy, které jsou zobrazeny na Obr. 12. Mezi evropské cyklotrasy patří Pražská stezka, spojující Prahu s Vídní. Krajem vede z Ronova nad Doubravou do Vortové. Další evropskou cyklotrasou je Labská stezka, která na území kraje prochází od Týnce nad Labem přes Pardubice až po Vysoké nad Labem v Královéhradeckém kraji. Cyklotrasa začíná u pramenů Labe a končí v ústí Severního moře v Hamburku.

Obr. 12: Cyklotrasy v Pardubickém kraji; zdroj: http://195.113.178.19/ost/bez_km.dll?gen=map&map=cyklo10000

V kraji je vybudováno celkem 244 cyklotras s celkovou délkou 2 800 km a 9 cyklostezek o délce 27 km. K cyklostezkám ještě patří dalších 35 km jenom v samotném městě Pardubice. [21]

Rozdíl mezi cyklotrasou a cyklostezkou je ve způsobu vedení, cyklotrasy jsou vedeny terénem s využitím místních komunikací a polních cest. Cyklostezky jsou naopak samostatnou komunikací, vedenou podél silnic, které jsou nebezpečné a nadměrně zatížené automobilovou dopravou, proto jsou pro cyklisty pohodlným a bezpečným řešením na cestách např. do zaměstnání. [22]

Cykloturistika v kraji je významným lákadlem pro sportovně založené návštěvníky. Cyklotrasy jsou vedeny zachovalou přírodou podél atraktivních míst, které si zaslouží návštěvu. Mezi neoblíbenější patří cyklotrasy v Železných horách a Toulouvcových Maštálích.

3.6.5 Říční doprava

Říční doprava je realizována na řece Labi. V Pardubickém kraji je splavný pouze krátký úsek řeky Labe do Chvaletic. Od roku 2000 funguje také osobní říční doprava na Labi v trase Kunětická hora – Pardubice – Přelouč. Tato služba je hojně využívána turisty. [6]

3.7 Průmysl

„Průmysl v Pardubickém kraji má svou dlouholetou tradici. Zastoupení zde má chemický, elektrotechnický, strojírenský, textilní a potravinářský průmysl. Chemický, elektrotechnický

a potravinářský průmysl je typický pro okres Pardubice. Místní potravinářský průmysl nejvíce proslavil pardubický perník, ze 14. století tu dodnes přetrvává i tradice vaření piva. Kromě Pivovaru Pernštejn a.s. ve městě Pardubice působí také Kávoviny a.s. nebo pekárna Odkolek.“ [23, s. 11]

Strojírenský a elektrotechnický průmysl se vyskytuje v okrese Chrudim a Ústí nad Orlicí, v okrese Chrudim je průmysl navíc ještě rozšířen o stavební průmysl. V okrese Svitavy dominuje textilní, strojírenský a stavební průmysl.

Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy se každým rokem zvyšují. V roce 2007 dosáhly více než 190 mld. Kč, což představuje 7 % z celkových tržeb v České republice. V roce 2008 existovalo v Pardubickém kraji celkem 150 průmyslových podniků s více než 100 zaměstnanci. Zaměstnáno v této oblasti bylo zhruba 51 000 osob. [13]

Kraj má mnoho průmyslových zón, které jsou jak zdrojem pracovních míst, tak také zajímavou oblastí pro zahraniční investice a investory.

3.8 Bytová výstavba

Bytová výstavba v Pardubickém kraji se vyvíjí dynamickým tempem. V roce 2007 zde fungovalo 133 stavebních podniků s více než 20 zaměstnanci. Tyto stavební podniky v kraji tvoří 5 % všech stavebních podniků v republice. Ve stavebním průmyslu v této době pracovalo více než 8 000 osob.

Ve stejném roce byla zahájena stavba přibližně 2 500 bytů, z toho 62 % jen v samotném okrese Pardubice. Rozestavěných bytů bylo kolem 8 000 a dokončených zhruba 1 900 bytů. Bytovou výstavbu tvoří ze 72 % rodinné domy. Průměrná obytná plocha bytů přesahuje republikový průměr o 2 m² a pohybuje se tak kolem 72 m². Nejvíce zahájených staveb bytů bylo v roce 2006. [6]

3.9 Kultura

Pardubický kraj nabízí nesčetné množství kulturních zařízení, které umožňují rozvíjet kulturní život obyvatel. Jejich nabídka je různorodá a pestrá, každý návštěvník si přijde na své. Programy, které návštěvníkům kulturní zařízení nabízejí, mají výchovnou a vzdělávací funkci a svoji nabídkou ovlivňují návštěvnost. Mezi kulturní zařízení řadíme kina, divadla, galerie, muzea, ale také knihovny a přírodní amfiteátry. Přehled kulturních zařízení uvádí Tab. 9.

Tab. 9: Kulturní zařízení; zdroj: vlastní zpracování na základě [6]

Kulturní zařízení	Počet
Stálá kina a multikina	35
Veřejné knihovny	426
Muzea	54
Galerie	46
Divadla	18
Přírodní amfiteátry	22

Každoročně se v kraji koná mnoho hudebních a folkových festivalů, slavností, výstav, a tak Pardubický kraj nabízí velké množství možností, jak kulturně trávit volný čas. Vybraná muzea popisují níže.

3.9.1 Východočeské muzeum

K neznámějším muzeím v kraji patří Východočeské muzeum v Pardubicích, které se nachází v prostorách pardubického zámku. Muzeum nabízí několik stálých expozic, k nejvýznamnějším patří Expozice české sklářské tvorby „České sklo“. Tato výstava názorně zobrazuje vývoj sklářství v českých zemích, již od 15. století, doby gotiky až do počátku 20. století, doby secese. Výstava zahrnuje i moderní vývoj sklářství a uměleckou tvorbu. [24]

3.9.2 Africké muzeum

Nedaleko Pardubic se nachází Africké muzeum v Holicích, jehož expozice je věnována cestovateli Dr. Emilu Holubovi, který se zde narodil. Muzeum je orientované na život cestovatele, poznatky z afrického prostředí a přírodu.

3.9.3 Muzeum loutkářských kultur

Dalším významným muzeem je Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi, které se zaměřuje na historii jak českého, tak světového loutkářství.

3.9.4 Hipologické muzeum

Ve stejném okrese je také Hipologické muzeum ve Slatiňanech věnující se koním. Přibližuje návštěvníkům vývoj koní, anatomii a fyziologii koní a také užití koní v umění.

3.9.5 Soubor lidových staveb Vysočina

V okrese Chrudim existuje muzeum v přírodě – Soubor lidových staveb Vysočina. Je to jediné zařízení v přírodě v kraji a největší zařízení svého druhu v Čechách. Účelem muzea je

ukázat, jak dříve žili, hospodařili lidoví řemeslníci a drobní zemědělci a jaké domy stavěli v oblastech měst Hlinsko, Polička, Litomyšl, Chrudim a Nasavrky.

Celá oblast zahrnuje na 40 objektů, které sem byly přeneseny z blízkého okolí. Expozice je však rozmístěna na více místech, na Veselém Kopci, ve Svobodných Hamrech a v památkové rezervaci Betlém v Hlinsku.

Oblast na Veselém Kopci vznikla v první polovině 16. století a dokládá způsob života drobných rolníků od poloviny 19. do poloviny 20. století. Součástí staveb jsou špýchary a chlívky, nachází se zde také vodní obilní mlýn.

Oblast Betlém se stala památkovou rezervací v roce 1995. Nachází se v centru města Hlinska a vznik tamních roubenek je datován do doby zrušení nevolnictví, tedy 18. století. K vidění jsou zde domy s dílnami tehdejších řemeslníků, např. dílna tkalce nebo výrobce hraček, vyobrazený na Obr. 13. [25]

Obr. 13: Skanzen Vysočina; zdroj: http://www.pruvodce.com/_pictures/p/00142_09.jpg

3.10 Cestovní ruch

Pardubický kraj má svým návštěvníkům co nabídnout, jak z hlediska kulturních památek, tak sportovního vyžití. Území disponuje také krásnou přírodou, zdravým životním prostředím, chráněnými územími, hrady a zámky. Povrch kraje je velmi členitý, nacházejí se zde oblasti nížinného charakteru, podhorského i horského, a tak je kraj vhodný k provozování pěší turistiky, cykloturistiky i zimních sportů.

Kraj je součástí turistické oblasti Východní Čechy, která je tvořena územím turistických oblastí Podzvičínsko, Kladenské pomezí, Hradecko, Orlické hory a Podorlicko, Pardubicko, Chrudimsko – Hlinecko a Svitavsko. [26]

K podpoře cestovního ruchu byla v roce 2008 založena Destinační společnost Východní Čechy. Cílem je získat konkurenceschopné postavení na trhu cestovního ruchu. Sdružení má 12 členů. Členy jsou [27]:

- Pardubický kraj,
- Sdružení měst a obcí regionu Východní Čechy pro podporu cestovního ruchu,
- Českomoravské pomezí,
- Králický Sněžník, o.p.s.,
- Asociace hotelů a restaurací České republiky o.s.,
- Krajská hospodářská komora Pardubického kraje,
- East Bohemian Airport a.s.,
- Dostihový spolek a.s.,
- Léčebné lázně Bohdaneč a.s.,
- Smetanova Litomyšl, o.p.s.,
- Klub českých turistů Pardubický kraj,
- Sdružení obcí Orlicko.

Pardubický kraj ještě donedávna patřil k nejméně navštěvovaným krajům v republice, každoročně ho navštívilo zhruba jen 3 % návštěvníků. Rok 2007 byl pro Pardubický kraj však velmi úspěšným rokem, neboť návštěvnost kraje se zvýšila o více než 18 % a kraj navštívil historicky nejvyšší počet návštěvníků. Statistika uvádí více než 390 000 turistů. Stoupla i návštěvnost zahraničních turistů, dokonce o 23 %. Pardubický kraj dosáhl nejvyššího meziročního nárůstu návštěvníků. Tímto okamžikem se kraj po více než sedmi letech zbavil označení nejméně navštěvovaného kraje. [28]

V roce 2008 návštěvnost opět poklesla, zhruba o 6 %. Pro Pardubický kraj je zásadní propagace kraje, která napomohla větší návštěvnosti v roce 2007, je tedy zapotřebí v ní pokračovat.

Pardubický kraj má k dispozici 362 hromadných ubytovacích zařízení, nejvíce jich je v okrese Ústí nad Orlicí a Chrudimi. Pardubický kraj patří ke krajům, které mají nejnižší počet lůžek a pokojů v ubytovacích zařízeních, ale za ubytování se tu platí nejméně. Průměrný počet přenocovaných dní v kraji se snižuje, v roce 2007 to byly pouze 3 dny. Turisté využívají spíše jednodenních akcí. [6]

Nevýhodou pro kraj může být také neexistence pětihvězdičkových hotelů, které především zahraniční turisté preferují. Čtyřhvězdičkových hotelů má kraj také pouze několik. Převažují zde spíše penziony, chatové osady, turistické ubytovny a kempy.

Pardubický kraj má jako každý jiný své typické události. Přehled nejznámějších uvádím níže.

3.10.1 Litomyšl

Za návštěvu v kraji rozhodně stojí město Litomyšl, které je spjaté s osobností hudebního skladatele Bedřicha Smetany, který se zde narodil.

Litomyšl je město s mnoha kulturními památkami, k nejkrásnějším patří renesanční zámek, vyobrazený na Obr. 14, který byl společně se zámeckým areálem v roce 1999 zapsán na seznam kulturního dědictví UNESCO. Každoročně se na zámku koná mnoho slavností, k nejvýznamnějším patří festival Smetanova Litomyšl. Festival patří k druhému nejstaršímu hudebnímu festivalu v České republice a také k největšímu festivalu klasické hudby konané pod širým nebem. [29]

Začátkem roku 2009 byla Litomyšl vyhlášena časopisem Travel in Czech republic, nejatraktivnějším místem České republiky a předčila tak i samotnou Prahu, která se umístila až na druhém místě. [30]

Obr. 14: Zámek Litomyšl, zdroj: <http://www.tvojdrom.sk/userdata/images/21534vlitomysl2.jpg>

3.10.2 Národní hřebčín Kladruby nad Labem

Pro milovníky koní je ideální návštěva národního hřebčína v Kladrubech nad Labem, na Obr. 15. Hřebčinec byl založen roku 1563 na pokyn císaře Maxmiliána II. a tímto

okamžikem byly položeny základy chovu koní v Kladrubech. Hřebčín je nejstarším velkým hřebčínem na světě vůbec. V současnosti se zde chovají pouze bělouši, vraníci již v hřebčíně ve Slatiňanech. Starokladrubští koně patří k nejstarším plemenům koní a hlavním cílem je vychovat kočárové koně k ceremoniálním a reprezentativním účelům. [31]

Obr. 15: Kladruby nad Labem;
zdroj:http://mm.denik.cz/45/bf/kladruby_magazin_denik_clanek_solo.jpg

3.10.3 Velká pardubická steeplechase

S koňmi souvisí dostihy. K nejstarším a na našem kontinentu k nejtěžším dostihům patří Velká pardubická steeplechase, na Obr. 16. Historicky první dostih se běžel roku 1836 na chlumeckém panství Oktaviána Kinského, od roku 1841 byly dostihy přeneseny do Pardubic. První Velká pardubická steeplechase se ale konala až o několik let později, 5. listopadu 1874. V roce 2009 se bude konat již 119. ročník

Velká pardubická steeplechase měří celkem 6 900 m, obsahuje 31 překážek a jako jediný dostihový závod na světě má tzv. Taxisův příkop, na jehož zdolání je zapotřebí alespoň osmimetrový skok. [32]

Obr. 16: Velká pardubická steeplechase; zdroj: <http://www.volny.cz/ccolaps/img/velka-pardubicka.jpg>

3.10.4 Zlatá přilba

S městem Pardubice je spjata ještě jedna událost světového významu. V oblasti sportu se každoročně v říjnu konají proslulé plochodrážní závody známé pod názvem Zlatá přilba. Jedná se o nejstarší plochodrážní závod na světě, první se konal již v roce 1929. Z počátku byly závody uskutečňovány na dostihovém závodišti, až v roce 1965 byly přesunuty na plochodrážní ovál do Svítkova v Pardubicích, na Obr. 17. V roce 2009 tedy oslaví 80. výročí.

O Zlatou přilbu je každý rok stále větší zájem, pro samotné jezdce je toto ocenění velmi žádané a celosvětově uznávané. Akce láká také mnoho zahraničních turistů. [33]

Obr. 17: Zlatá přilba; zdroj: http://www.okolohradce.cz/admin/data/clanky/obrazek_5081.jpg

3.10.5 Lázně Bohdaneč

Historie lázeňství sahá do roku 1897, kdy byla zahájena první lázeňská sezóna a je spjata se jménem Jan Veselý, zdejší rodákem, který navrhl léčbu přírodní rašelinou. [34]

Lázně jsou situovány v klidném městě s krásnou přírodou, nedaleko od Pardubic a jsou zasazeny do prostředí krásného udržovaného parku, na Obr. 18.

Obr. 18: Lázně Bohdaneč; zdroj: http://www.spalife.info/spalife/wp-content/uploads/llb_01.jpg

V lázních se léčí především revmatologická onemocnění, artróza, předoperační i pooperační stavy a mnoho dalších. Lázně slouží nejen k léčbě, ale také k relaxaci nebo strávení příjemné dovolené. Lázně využívají k léčebným procedurám přírodní slatinu, přírodní minerální vodu, koupele, masáže, vodoléčbu atd.

Samotné město nabízí návštěvníkům řadu zajímavostí. Jelikož je město poznamenáno tvorbou architekta Josefa Gočára, byla zde vytvořena pěší trasa s možností prohlédnout si jeho stavby. Město je provázáno několika pěšími turistickými trasami i cyklotrasami. Pro milovníky přírody je možné navštívit národní přírodní rezervace spjaté s rybníky, typickými pro Pardubický kraj. Nejvýznamnější jsou rybníky Bohdanečský a Matka o rozloze 250 ha. Bohdanečský rybník patří k nejstarším rybníkům pernštejnské rybniční soustavy. [35]

3.10.6 Hrady a zámky

V Pardubickém kraji je možno navštívit mnoho zámků, hradů nebo zřícenin hradů. K významným zámkům patří renesanční zámky v Pardubicích, Litomyšli, Moravské Třebové, a zámek Bystré, dále raně barokní zámek Letohrad nebo renovovaný rokokový zámek Nové Hrady. Z hradů je možné navštívit gotické hrady Kunětická hora, Litice nad Orlicí a Rychmburk. V kraji se nacházejí také zříceniny hradů, např. Lichnice, Košumberk či Oheb. [36]

3.11 Vnější vztahy Pardubického kraje

Vnější vztahy představují pro Pardubický kraj cestu k otevření nových možností a příležitostí, jak se rozvíjet a získávat zkušenosti v různých oblastech.

3.11.1 Partnerské regiony

Kraj spolupracuje s pěti partnerskými zahraničními regiony a spolupráci s nimi podepsal v rozmezí let 2002–2004. Jedná se o následující regiony [37]:

- Prešovský samosprávný kraj (Slovensko),
- Vládní kraj Tübingen (Německo),
- Dolnoslezské vojvodství (Polsko),
- Region Centre (Francie),
- Region Abruzzo (Itálie).

Spolupráce regionů spočívá především v oblasti kultury, školství, sociálních věcí, životního prostředí, dopravy, cestovního ruchu atd. Konají se výměnné návštěvy, vzájemné prezentace regionů, setkání regionů při různých významných místních příležitostech a vyměňují se zkušenosti z oblasti výkonu veřejné správy.

3.11.2 Euroregiony

Evropská unie rozlišuje v rámci regionální politiky Euroregiony a NUTS. Euroregion představuje sdružení obcí a měst na nadnárodní úrovni, založené na principu dobrovolnosti. Cílem je podporovat a realizovat projekty mezi smluvními stranami, odstraňovat mezi sebou nerovnosti a vést k ekonomické a sociální vyrovnanosti.

Na území Pardubického kraje zasahuje jeden Euroregion, označovaný Glacensis. Rozkládá se dále na území Královéhradeckého a Olomouckého kraje a pokračuje za hranicemi s Polskem v okresech Kłodzko, Żąbkowice a Dzierżoniow, jak je vidět na Obr. 19.

Obr. 19: Euroregion Glacensis; zdroj: http://www.euro-glacensis.cz/new/images/mapa_er.jpg

V rámci Euroregionu Glacensis je stanovena spolupráce například v hospodářské, školské, kulturní, sportovní, humanitární a sociální oblasti, podpora a rozvoj infrastruktury a turistiky na obou stranách hranic.

„Trvalým úkolem Euroregionu Glacensis zůstává překonávání předsudků a bariér vytvořených v minulém období a napomáhání integraci na principech subsidiarity v rámci procesu Evropské integrace České a Polské republiky, navrácení funkce státní hranice nejen jako konce suverénního území státu, ale zejména jako mostu pro setkávání a spolupůsobení dvou národů, které využívají toto specifické geografické položení k zajištění dynamického rozvoje a současně k vytvoření společných trvalých prvků přátelského soužití obou národů.“ [38]

Dne 5. 12. 2008 oslavil Euroregion Glacensis již 12leté výročí od slavnostního podepsání smlouvy.

3.11.3 Spolupráce v rámci NUTS

Nomenklatura územních statistických jednotek se používá pro statistické potřeby Evropské Unie a pro rozlišování regionů podle cílů strukturální politiky. Podstatou je, že vyšší územní celky v sobě zahrnují celky nižší. Celkem se rozlišuje pět úrovní. NUTS I obsahuje územní jednotku velkých oblastí státu, v České republice je zastupována celým územím republiky. NUTS II je nižší jednotkou, která v České republice představuje 8 sdružených krajů, jedná se o regiony Praha, Střední Čechy, Severozápad, Severovýchod, Jihozápad, Jihovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko. NUTS III je nejnižší úrovní státní správy, která u nás odpovídá 14 krajům. NUTS IV je jednotkou na okresní úrovni a je tedy tvořena okresy republiky. NUTS V je nejmenší jednotkou, reprezentovanou obcemi České republiky. [4]

Pardubického kraje se týká tedy NUTS III jako vymezení samotného kraje a NUTS II s názvem Severovýchod jako sdružení více krajů. Jedná se o sdružení tří sousedících krajů, a to Pardubického, Královéhradeckého a Libereckého.

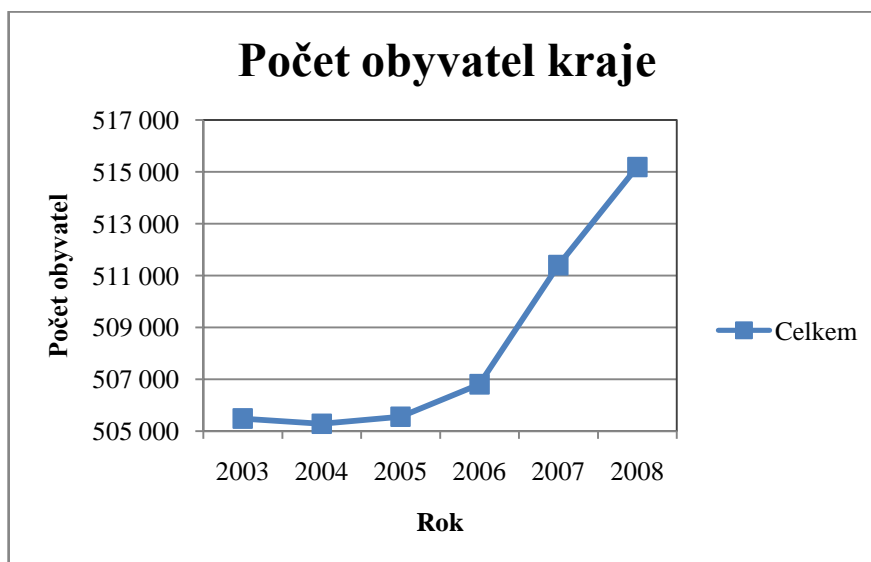
4. Základní demografická analýza

Pro základní demografickou analýzu byly vybrány údaje za posledních šest let. Některé údaje uváděné pro rok 2008 jsou pouze předběžné.

4.1 Počet obyvatel Pardubického kraje

Pardubický kraj patří k třetímu nejméně zalidněnému kraji po kraji Karlovarském a Libereckém. Na území Pardubického kraje žilo podle předběžných informací k 31. 12. 2008 celkem 515 185 obyvatel, z toho přibližně 90 000 obyvatel jen ve statutárním městě Pardubice [39]. Obyvatelstvo kraje tvoří 5 % celkové populace České republiky.

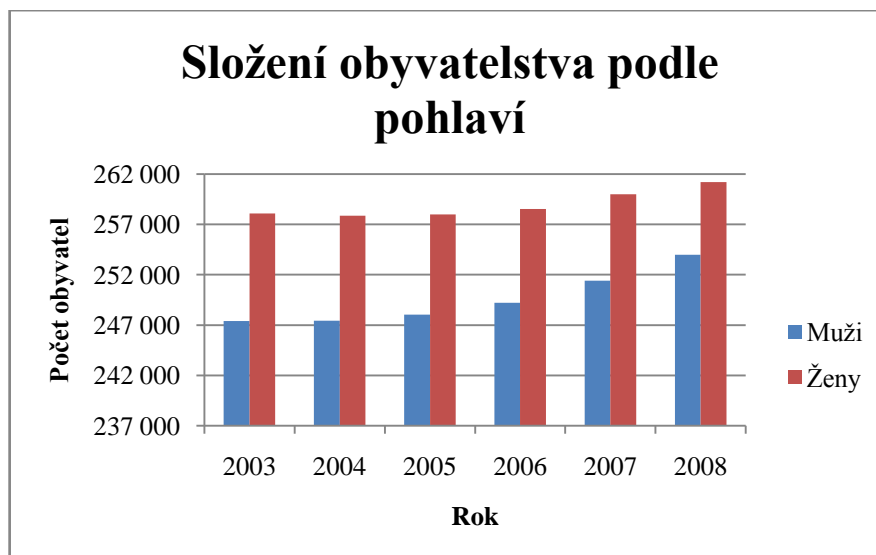
Obr. 20 vypovídá o rostoucí tendenci počtu obyvatel v kraji. Zatímco v prvních třech letech se počet obyvatel pohyboval okolo 505 000, od roku 2006 se jejich počet začal zvyšovat o několik tisíc ročně.

Obr. 20: Počet obyvatel kraje; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [39]

4.2 Složení obyvatelstva podle pohlaví

V obyvatelstvu Pardubického kraje převažují ženy, jak je patrné z Obr. 21, jejich počet se ale během jednotlivých let příliš nemění. Od roku 2003 do roku 2008 se jejich počet změnil přibližně o 3 000, oproti tomu počet mužů ve stejném období vzrostl více než dvakrát, a to o 6 500.

Obr. 21: Složení obyvatelstva podle pohlaví; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [39]

4.3 Věkové složení obyvatelstva

Průměrný věk obyvatel Pardubického kraje se každým rokem zvyšuje. Zatímco v roce 2003 se průměrný věk pohyboval kolem 39,3 let, v roce 2007 už to bylo 40,2 let. Populace kraje tedy stárne. Index stárání, který vyjadřuje poměr počtu osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0–14 let, dosahoval v roce 2007 hodnoty 100,6. Průměrný věk obyvatel České republiky byl pro porovnání 40,3 let a index stárání 101,3. [6], [11]

Tab. 10 a Tab. 11 uvádí věkové složení obyvatelstva kraje podle pohlaví. U obou pohlaví je dominantní kategorie produktivního věku, tedy věková kategorie osob ve věku 15–64 let. Zajímavostí je, že počet mužů v předproduktivním věku byl vyšší než v produktivním věku. U žen se jedná o opačnou situaci, tedy převyšuje postproduktivní věk nad věkem předproduktivním.

Tab. 10: Složení obyvatelstva podle věku mužů; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11]

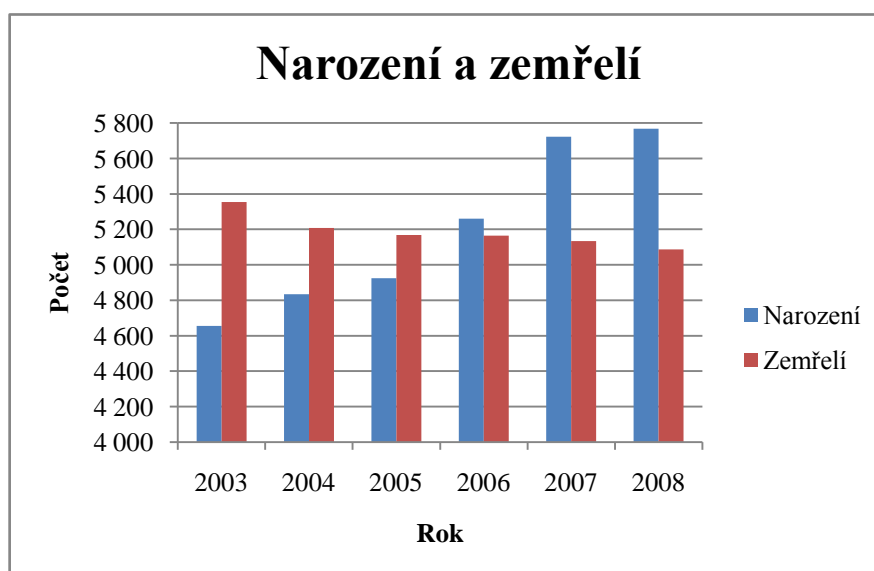
Rok	2003	2004	2005	2006	2007
0–14 let	41 420	40 757	39 994	39 316	38 894
15–64 let	177 669	178 020	178 977	180 288	182 271
65 a více let	28 318	28 654	29 071	29 613	30 253
Celkem	247 407	247 431	248 042	249 217	251 418

Tab. 11: Složení obyvatelstva podle věku žen; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11]

Rok	2003	2004	2005	2006	2007
0–14 let	38 789	38 022	37 275	36 707	36 460
15–64 let	175 678	175 891	176 275	176 833	177 945
65 a více let	43 612	43 941	44 432	44 994	45 577
Celkem	258 079	257 854	257 982	258 534	259 982

4.4 Narození a zemřelí

Z Obr. 22 je zřejmá situace, kdy se do roku 2005 rodilo méně dětí, a větší byl počet úmrtí. Přírozený přírůstek byl tedy záporný. V roce 2006 se situace obrátila a začalo se rodit více dětí. V roce 2008 už počet narozených dětí převyšoval úmrtnost o necelých 700.

Obr. 22: Narození a zemřelí; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [39]

4.5 Sňatečnost a rozvodovost

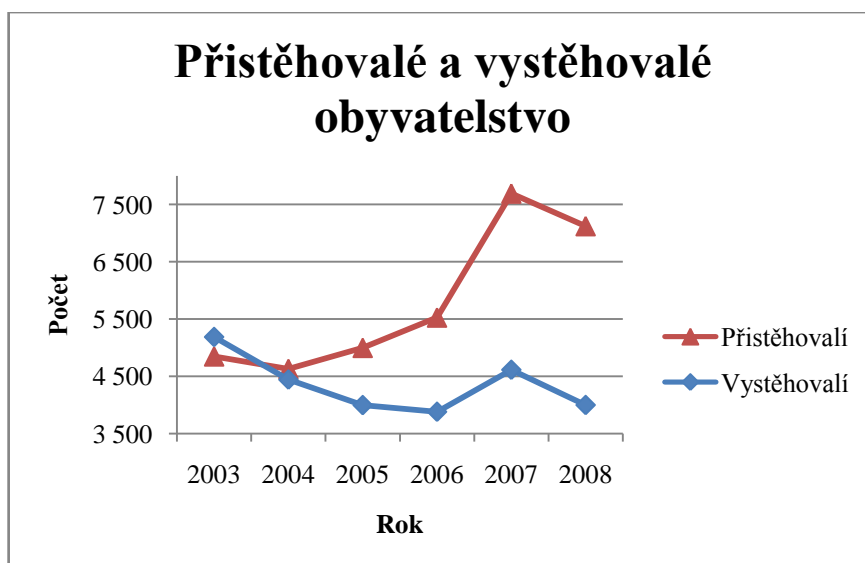
Sňatečnost a rozvodovost v kraji uvádí Obr. 23. V Pardubickém kraji převyšují sňatky nad rozvody. Sňatečnost má mírně stoupající tendenci, pokles byl zaznamenán pouze v roce 2008, a to o 295 sňatků oproti minulému období. Rozvodovost v kraji se každým rokem snižuje. Nejméně manželství bylo ve sledovaném období rozvedeno v roce 2008.

Obr. 23: Sňatečnost a rozvodovost; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [39]

4.6 Přistěhovalé a vystěhovalé obyvatelstvo

Na Obr. 24 je znázorněn pohyb přistěhovalého a vystěhovalého obyvatelstva v kraji. Vystěhovalé obyvatelstvo přesahovalo přistěhovalé pouze v jednom případě, tedy v roce 2003. Od tohoto roku ubývá osob, které opouštějí kraj, a naopak přibývá osob, které se do kraje stěhují. Obzvláště vysoký nárůst lze spatřovat v posledních dvou letech. Tato situace je dána především vysokou vlnou zahraniční migrace, především osob vietnamské národnosti, dále ukrajinské, mongolské a také slovenské. Nejvíce cizinců se přistěhovalo v roce 2007, jednalo se téměř o 3 500 osob, což byl nárůst oproti minulému období o 47 %. [6]

Obr. 24: Přistěhovalé a vystěhovalé obyvatelstvo; zdroj: vlastní zpracování na základě [6], [11], [39]

5. SWOT analýza

SWOT analýza je metoda hodnocení fungování dané organizace (kraje) a napomáhá organizaci v rozhodování o budoucím směru. SWOT analýza je tvořena čtyřmi prvky, jejichž názvy pocházejí z anglického jazyka a užitím prvních písmen názvů vzniká označení SWOT, jedná se o:

- silné stránky (**S**trengths),
- slabé stránky (**W**eaknesses),
- příležitosti (**O**pportunities),
- hrozby (**T**hreats).

Podstatou analýzy je rozebrat a zhodnotit vnitřní a vnější prostředí Pardubického kraje. Hodnocení vnitřního prostředí se uskutečňuje pomocí analýzy silných a slabých stránek, hodnocení vnějšího prostředí prostřednictvím příležitostí a hrozeb.

Cílem SWOT analýzy je uvědomit si, jak silné stránky kraj má, čím může zaujmout a co může občanům nabídnout. Silné stránky je třeba vyzdvihnout a podporovat, představují konkurenční výhodu a je třeba jich využít. Čím více silných stránek kraj má, tím pro něj lépe.

Z hlediska slabých stránek kraj musí zhodnotit problémové oblasti, omezovat je, přijmout potřebná opatření a směřovat k jejich nápravě. Obecně si kraj musí určit, v čem se může zlepšit a jakým oblastem se má raději vyhnout.

Pro kraj je velmi důležitá schopnost vyhledávat a využívat příležitosti, umět rychle zaujmout pozici, reagovat na případné změny (sociální, demografické), události a trendy. Vhodným využitím se mohou příležitosti stát silnými stránkami kraje.

Hrozby představují pro kraj určité riziko. Jedná se o překážky, které kraji brání v rozvoji. Největší hrozbou pro všechny oblasti je konkurence. Je tedy nutné ohrožení předvídat, být připraven potlačovat hrozby a využívat příležitosti.

Předpokladem SWOT analýzy je maximální využití silných stránek a předností a minimální využití slabých stránek a hrozeb. Tak může kraj dosáhnout úspěchu a určité konkurenční výhody. [40]

5.1 Silné stránky Pardubického kraje

Pardubický kraj disponuje těmito silnými vlastnostmi:

- výhodná poloha,
- existence mezinárodní železniční magistraly Berlín – Praha – Brno – Vídeň,
- hustá síť silnic, železnic a cyklotras,

- existence mezinárodního letiště Pardubice,
- projekt Integrovaný dopravní systém,
- snadný přístup do Polské republiky,
- velké zastoupení průmyslových odvětví,
- velký počet průmyslových zón – pracovní místa, zahraniční investice,
- tradiční rybníkářství,
- tradice perníkářství,
- tradiční akce, aktivity – kultura, sport,
- přítomnost vysoké školy,
- zvyšování vzdělanosti obyvatel,
- bohatý výběr oborů středních škol,
- klesající počet nezaměstnaných,
- podprůměrná míra nezaměstnanosti,
- vhodné podmínky pro rozvoj cestovního ruchu,
- nejlevnější ubytování v ubytovacích zařízeních,
- standardní úroveň zdravotnictví,
- účast v programu Zdraví 21.

5.2 Slabé stránky Pardubického kraje

Následující slabé stránky by se měl kraj buď snažit omezit, nebo je přetvářet přijetím různých opatření na silné stránky:

- malá rozloha kraje,
- dopravní zácpy v centrech větších měst,
- špatný technický stav některých silnic,
- propagace cestovního ruchu,
- nízká návštěvnost kraje z hlediska cestovního ruchu,
- nepřítomnost pětihvězdičkových hotelů,
- krátká doba přenocování v ubytovacích zařízeních a délka pobytů,
- znečištěné životní prostředí v průmyslových oblastech,
- podprůměrné mzdy,
- nedostatek míst v domovech důchodců,
- nízký počet lékařů,

- vysoký počet pacientů na 1 lékaře.

5.3 Příležitosti pro Pardubický kraj

Příležitosti slouží kraji pro získání výhod do budoucnosti a zlepšení své pozice na trhu. Jedná se o tyto příležitosti:

- nově vybudovaná dálnice D11,
- další rozvoj cykloturistiky,
- splavnost Labe až do Pardubic,
- propagace cestovního ruchu,
- Destinační společnost Východní Čechy,
- vybudování prestižních hotelů,
- vícedenní kulturní a sportovní akce,
- výstavba nových průmyslových zón – vznik nových pracovních míst, příliv investic,
- rozrůstající se bytová výstavba,
- spolupráce krajů v rámci NUTS II,
- spolupráce s partnerskými regiony,
- příhraniční spolupráce s Polskou republikou – Euroregion Glacensis,
- členitý povrch vhodný na různorodé sportovní aktivity,
- zkvalitnění webových stránek s detailními informacemi o památkách a zajímavých akcích,
- vzájemné reklamy na památky a akce na portálech jednotlivých měst kraje,
- zajistit dostatek parkovacích ploch pro návštěvníky v blízkosti památek, historických center,
- příchod nových investorů.

5.4 Hrozby pro Pardubický kraj

Hrozby přináší určitá rizika, je tedy nezbytné věnovat jim pozornost. V případě Pardubického kraje jde o následující:

- stárnoucí populace,
- vzájemná konkurence krajů v oblasti cestovního ruchu,
- zaměstnávání zahraničních pracovníků – kriminalita, nemoci,

- přílišná propagace průmyslu,
- jednostranné zaměření kraje na průmysl.

6. Závěr

Bakalářská práce je věnována regionu Pardubice a jeho analýze z několika hledisek. Práce se zabývá jak charakteristikou území, tak jeho sociálně ekonomickou a demografickou analýzou. Na základě znalostí z těchto analýz je vypracována SWOT analýza regionu.

V úvodu je definován základní pojem této práce – region. V kapitole o charakteristice území popisují polohu a velikost kraje, základní údaje o obyvatelstvu. Všeobecně definují vodstvo, povrch a půdy na území regionu. Z hlediska historie věnují pozornost největšímu městu kraje, Pardubicím, ve kterých také bydlím. Dále stručně popisují symboly a orgány kraje.

Sociálně ekonomická analýza regionu je zaměřena na situaci na trhu práce, v oblasti vzdělanosti a školství, dále na sociální služby a zdravotnictví, dopravu, průmysl, bytovou výstavbu, kulturu, cestovní ruch a vnější vztahy.

Demografická analýza je vypracována z hlediska vývoje počtu obyvatel, složení obyvatelstva podle pohlaví i věku, podle počtu narozených a zemřelých obyvatel, podle stavu sňatečnosti a rozvodovosti a také stavu přistěhovalého a vystěhovalého obyvatelstva na území kraje.

Obě tyto analýzy byly provedeny za léta 2003–2007, místy je uveden i údaj pro rok 2008, podle aktuální dostupnosti dat. Bylo-li to vhodné a možné, snažila jsem se pro větší názornost údaje porovnávat se situací v republice nebo mezi jednotlivými okresy kraje.

V kapitole týkající se SWOT analýzy jsem klasifikovala silné a slabé stránky kraje, příležitosti a hrozby.

Shrnu-li obecně Pardubický kraj, jedná se o pátý nejmenší kraj v republice, nacházející se na východě Čech. Kraj vznikl v roce 2000 a jeho krajským městem se staly Pardubice. Pardubický region je považován za průmyslově – zemědělský.

Ze sociálně ekonomické analýzy vyplynulo, že Pardubický kraj je na tom relativně dobře. Neustále se rozvíjí a snaží se stále více zaujmout lepší postavení mezi ostatními kraji v republice. Situace na trhu práce je příznivá, počet nezaměstnaných každým rokem klesá a míra nezaměstnanosti se po většinu období pohybovala pod republikovým průměrem. V kraji je stále větší zájem o vysokoškolské vzdělání, počet osob se základním vzděláním a bez vzdělání klesá. Střední školství nabízí velký počet různorodých studijních oborů. Ve zdravotnictví je zaměstnáno méně lékařů než v ostatních krajích, ale celkově se vyznačuje standardní úrovní poskytovaných služeb. Roste také zájem o sociální zařízení, především o byty s pečovatelskou službou. Místa v domovech důchodců jsou v tuto chvíli však

nedostačující. Pro kraj je velmi důležité dopravní spojení a dostupnost všech druhů dopravy, od říční až po leteckou. Protože je kraj průmyslového zaměření, převládá zde chemický, elektrotechnický, textilní a potravinářský průmysl. Bytová výstavba se v kraji rozrůstá, každý rok přibývá nově postavených bytů, což by mohlo přilákat občany z okolních krajů k trvalému bydlení. Kultura a cestovní ruch jsou pro kraj důležitou záležitostí. Kraj patřil ještě donedávna k nejméně navštěvovaným krajům, proto neustále přijímá opatření na podporu cestovního ruchu a jeho propagace. Snaží se tuto situaci změnit. Pozitivní dopady pro kraj má také spolupráce, ať už se zahraničními regiony, nebo okolními kraji. Kraj tím získává nové zkušenosti v různých oblastech spolupráce.

Demografická analýza umístila Pardubický kraj na třetí nejméně zalidněné místo v České republice se zhruba 515 000 obyvateli. Počet obyvatel se začal zvyšovat až v roce 2006, kdy se začalo rodit více dětí. Na počet obyvatel má také vliv rostoucí počet cizinců, kteří se do Pardubického kraje stěhují, v roce 2007 tvořili 45 % přistěhovalého obyvatelstva. Dle indexu stáří populace kraje stárne.

Ze SWOT analýzy Pardubického kraje je patrné, že pro kraj převažují silné stránky a příležitosti. Ze silných stránek kraje bych z výše uvedených bodů vyzdvihla polohu a dopravu, které jsou dle mého názoru nejvýznamnější. Společně vytváří ideální dopravní přístupnost. Příležitosti kraje také souvisí s dopravou. Novou příležitostí pro kraj je vybudovaná dálnice D11 a tím napojení kraje na evropskou dálniční síť. Další významnou příležitost kraje vidím v pokračujícím rozvoji cykloturistiky nejen pro sportovně založené občany. Propagace cestovního ruchu, kultury a vzájemná provázanost systémů a neustálá informovanost občanů v této oblasti je rozhodujícím faktorem na straně příležitostí. U slabých stránek bych poukázala na již zmíněný cestovní ruch, který stále není na tak vysoké úrovni, jako tomu je v ostatních krajích. Hrozby pro Pardubický kraj nejvíce představují stárnoucí populace a konkurence v oblasti cestovního ruchu.

Zpracování této bakalářské práce pro mě bylo přínosem. Získala jsem podrobnější informace o kraji, ve kterém žiji a rozšířila si povědomí o kladných stránkách a o problémech kraje.

Cílem mé práce bylo popsat demografickou, sociální a ekonomickou situaci regionu Pardubice v čase. Vypracovat SWOT analýzu a na jejím základě stanovit silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby kraje. Myslím si, že definované vlastnosti mohou kraji pomoci se snadno a rychle zorientovat v současné situaci a pomoci tak realizaci dalších plánů do budoucna.

Seznam použité literatury

- [1] BRYCHTOVÁ, Šárka. *Úvod do regionalistiky : pro kombinovanou formu studia. Pardubice* : Univerzita Pardubice, 2006. 133 s. ISBN 80-7194-872-1.
- [2] LACINA, Karel. *Regionální rozvoj a veřejná správa*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2007. 69 s. ISBN 978-80-86754-74-1.
- [3] Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje
- [4] WOKOUN, René. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha : IFEC, 2001. 264 s. ISBN 80-86412-08-3.
- [5] *Poskytování informací* [online]. c2008 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2763&category=&themaRight=8>>.
- [6] ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Pardubice. *Statistická ročenka Pardubického kraje 2008*. Pardubice : Český statistický úřad, 2008. 398 s. Dostupný také z WWW: <[http://czso.cz/xednicnplan.nsf/t/13002E08CA/\\$File/13-530108.pdf](http://czso.cz/xednicnplan.nsf/t/13002E08CA/$File/13-530108.pdf)>. ISBN 978-80-250-1784-5.
- [7] BRONCOVÁ, Dagmar. *Kniha o městě Pardubice*. Praha : Milpo Media, 1999. ISBN 80-86098-12-5.
- [8] *Symboly Pardubického kraje* [online]. c2008 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2670&category=>>>.
- [9] Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- [10] HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie pro bakalářské studium*. 2. vyd. Slaný : Melandrium, 1998. 202 s. ISBN 80-86175-02-2.
- [11] ČSÚ, Krajská reprezentace Pardubice. *Statistická ročenka Pardubického kraje 2005*. Pardubice : Český statistický úřad, 2005. 362 s. Dostupný také z WWW: <[http://czso.cz/xednicnplan.nsf/t/C30043FCFF/\\$File/13530105.pdf](http://czso.cz/xednicnplan.nsf/t/C30043FCFF/$File/13530105.pdf)>. ISBN 80-250-1143-7.

- [12] *Statistiky nezaměstnanosti* [online]. 2009 [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>>.
- [13] ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Pardubice. *Statistický bulletin : Pardubický kraj za rok 2008* [online]. Pardubice : Český statistický úřad, c2009 [cit. 2009-04-06]. Dostupný z WWW: <[http://www.pardubice.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/85003ACCB4/\\$File/e-13-530208q4.pdf](http://www.pardubice.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/85003ACCB4/$File/e-13-530208q4.pdf)>.
- [14] *Informace o pracovním trhu* [online]. 2007 [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2760&acro=lmi&lang=cs&countryId=CZ®ionId=CZ0&nuts2Code=CZ05&nuts3Code=CZ053>>.
- [15] *Nejvíce vysokoškoláků žije na severu Pardubického kraje* [online]. 2006 [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://patriot.kralicko.cz/nejvice-vysokoskolaku-zije-na-severu-pardubickeho-kraje>>.
- [16] *Program Zdraví 21 v podmínkách Pardubického kraje* [online]. 2006 [cit. 2009-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/article.asp?thema=3819&item=46714>>.
- [17] *Do Polska vedou nové přechody* [online]. 2006 [cit. 2009-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://patriot.kralicko.cz/do-polska-vedou-nove-prechody>>.
- [18] *Mezinárodní silnice na území ČR* [online]. 2005 [cit. 2009-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.dalnice-silnice.cz/e_silnice.htm>.
- [19] *Integrovaný dopravní systém Pardubického kraje* [online]. c2008 [cit. 2009-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://idspk.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=3825>>.
- [20] *Charakteristika* [online]. c2007 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.airport-pardubice.cz/letiste/charakteristika.htm>>.
- [21] *Aktivity v oblasti cyklo dopravy a cykloturistiky v Pardubickém kraji* [online]. 2007 [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.cyklostrategie.cz/download/tema19-15.pdf>>.

- [22] *Nemotoristická doprava* [online]. [cit. 2009-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.pardubickykraj.cz/externi/osrk/koncept_upvucpk/text/pz_b41k.htm>.
- [23] ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Pardubice. *Město Pardubice v číslech. Pardubice* : Český statistický úřad, 2007. 187 s. Dostupný také z WWW: <[http://www.pardubice.czso.cz/xe/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.pardubice.czso.cz/xe/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>. ISBN 978-80-250-1498-1.
- [24] *Expozice české sklářské tvorby „České sklo“* [online]. [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.vcm.cz/program/exhibitions/glass/glass.html>>.
- [25] *Soubor lidových staveb Vysočina* [online]. 1111 [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.hlinsko.cz/mesto/cestovni-ruch-turistika-pamatky/pamatky/soubor-lidovych-staveb-vysocina>>.
- [26] *Východní Čechy - turistický region* [online]. c2005-2008 [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=3185>>.
- [27] *Založení Destinační společnosti Východní Čechy* [online]. 2008 [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://projekty.vychodni-cechy.info/node/120>>.
- [28] *Pardubický kraj už není nejméně navštěvovaný* [online]. 2008 [cit. 2009-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.iipardubice.cz/arch/1203494795-pardubicky-kraj-uz-neni-nejmene-navstevovany.php>>.
- [29] *Zámecký areál - památka UNESCO* [online]. c2001-2009 [cit. 2009-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.litomysl.cz/php/index/index.php?co=historie&id=1101472251645>>.
- [30] SEVEROVÁ, Michaela. *Litomýšl vyhlášena nejatraktivnějším místem v ČR!* [online]. 2009 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <http://www.litomysl.cz/php/index/index.php?co=zpravy_z_mesta&akce=zprava&id=1234201147841>.
- [31] *Hřebčín Kladruby nad Labem* [online]. c2003 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/hrebcin.php>>.

- [32] Slavná Velká pardubická steeplechase. *Pardubický kraj*. 2004, roč. 2, č. 3, s. 8. Dostupný také z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/viewDocument.asp?document=2691&file=2992>>.
- [33] *Zlatá přilba* [online]. c2005-2008 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.vitejte.cz/objekt.php?oid=3164&j=cz>>.
- [34] *Historie lázeňství* [online]. c2009 [cit. 2009-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.llb.cz/stranky/lazne-bohdanec/historie-lazni.htm>>.
- [35] *Pro turisty* [online]. 2007 [cit. 2009-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.lazne.bohdanec.cz/cs/104-pro-turisty/>>.
- [36] *Hrady a zámky* [online]. c2007-2008 [cit. 2009-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.atlasceska.cz/pardubicky-kraj/hrady-a-zamky/>>.
- [37] *Zahraniční vztahy Pardubického kraje* [online]. c2008 [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2723&category=>>>.
- [38] *Euroregion Glacensis* [online]. c2005 [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.val.cz/euroregion.htm>>.
- [39] *Obyvatelstvo v Pardubickém kraji a jeho okresech v roce 2008* [online]. c2009 [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_v_pardubickem_kraji_a_jeho_okresech_v_roce_2008>.
- [40] STŘELEČ, Jiří. *SWOT analýza* [online]. c2006-2008 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlastnicesta.cz/akademie/marketing/marketing-metody/swot-analyza/>>.